

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi jätelain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi yhdyskuntajätehuollon vastuunjakoja koskevia jätelain säännöksiä pääministeri Sipilän hallituksen ohjelman mukaisesti siten, että kunnille säädetty vastuu rajattaisiin pääosin vain asumisessa syntyvään jätteeseen. Kunnan hallinto- ja palvelutoiminnassa syntyvän yhdyskuntajätteen jätehuolto sekä maa- ja metsätaloudessa syntyvän vaarallisen jätteen vastaanotto ja käsittely säilyisivät kunnan vastuulla nykyiseen tapaan. Lakiin ehdotetaan lisäksi eräitä muita vastuunjaon rajauksen toimeenpanemiseksi tarpeellisia muutoksia. Jätelakiin lisättäisiin myös jätelain ja julkisia hankintoja koskevan lainsäädännön yhteensovittamiseksi tarpeelliset sidosyksiköjä koskevat säännökset.

Kunnan toissijaisten jätehuoltopalvelujen järjestämiselle säädettyjä edellytyksiä täsmennettäisiin nykyisestä. Läpinäkyvyyden varmistamiseksi kunnan jätehuoltopalveluihin liittyviä kirjanpitovelvoitteita sekä niihin liittyvää jätteen kuljettajan tiedonantovelvollisuutta ehdotetaan täsmennettäväksi. Tiedonantovelvollisuuden laiminlyönti ehdotetaan säädettäväksi rangaistavaksi teoksi.

Esityksessä ehdotetaan julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetusta laista poiketen, että jätehuollon alalla toimiviin sidosyksiköihin ja hankintayksiköihin sovellettava markkinaehtoista toimintaa rajoittava ulosmyynnin osuus olisi pysyvästi 10 prosenttia.

Jätelakiin ehdotetaan lisäksi tehtäväksi elohopeaa koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen täytäntöön panemiseksi tarvittavat tekniset muutokset.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2018.

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strategisen ohjelman mukaan jätelakiä (646/2011) muutetaan siten, että kunnille jätelaissa annetut yksinoikeudet rajataan asumisessa syntyviin jätteisiin alueelliset erityispiirteet huomioiden.

Esityksessä jätelakiin ehdotetaan tehtäväksi hallitusohjelman toimeen panemiseksi tarpeelliset yhdyskuntajätehuollon vastuunjako koskevat muutokset. Jätelakiin esitetään lisäksi eräitä muita vastuunjaon toteuttamiseksi tarpeellisia muutoksia. Esityksen tavoitteena on edistää kilpailua ja yritystoiminnan kehittymistä varmistaen samalla toimiva yhdyskuntajätehuolto, jätehuollon etusijajärjestyksen toteutuminen ja kiristyvien kierrätystavoitteiden saavuttaminen. Esitys on osa kokonaisuutta, jonka tavoitteena on kehittää jätealan markkinoita säätämällä kunnallisen jätteenkäsittelyinfran eriyttämisestä sekä luomalla jätteiden ja sivuvirtojen markkinapaikka.

Jätelakiin ehdotetaan myös lisättäväksi jätelain sekä julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1397/2016, *hankintalaki*) yhteensovittamiseksi tarvittavat säännökset jätehuollon toimialan sidosyksiköiden ja hankintayksiköiden markkinaehtoista toimintaa koskevasta ulosmyyntirajasta. Hankintalaki tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 2017. Lain valmistelun yhteydessä ei tarkasteltu erikseen vaikutuksia jätehuollon toimialalle. Eduskunta edellyttikin (EV 239/2016 vp – HE 108/2016 vp), että valtioneuvosto ryhtyy tarvittaessa lainsäädäntöä täsmentäviin toimiin pitäen erityisesti silmällä jätetoimialan ja sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden toimintaedellytyksiä.

Jätelakiin ehdotetaan lisäksi tehtäväksi elohopeasta ja asetuksen (EY) N:o 1102/2008 kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU)2017/xxx, (*elohopeasetus*) edellyttämät teknisluontoiset muutokset.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö

2.1.1 Jätelaki ja sen nojalla annetut säädökset

Yhdyskuntajätehuollon vastuunjako on muuttunut 2000-luvulla jo kaksi kertaa. Vuonna 2007 voimaan tulleella jätelain muuttamisesta annetulla lailla (411/2007) kunnan vastuulta poistettiin elinkeinoelämän yhdyskuntajätteiden jätehuollon järjestäminen. Vuoden 2011 jätelain kokonaisuudistuksessa kunnan vastuulle palautettiin yksityisten koulutus-, sosiaali- ja terveyspalvelujen yhdyskuntajätteen jätehuollon järjestäminen. Tuolloin säädettiin myös kunnan toisijaisesta jätehuollon järjestämisvelvollisuudesta. Lisäksi kunnan vastuuta on kaventanut muun muassa paperituotteita, pakkauksia sekä sähkö- ja elektroniikkalaitteita koskevan tuottajavastuun kehittyminen.

Jätelain 32 §:n mukaan kunnan on järjestettävä asumisessa syntyvän jätteen sekä sosiaali-, terveys- ja koulutuspalveluissa ja julkisessa hallinto- ja palvelutoiminnassa syntyvän yhdyskuntajätteen jätehuolto. Kunnan tulee lisäksi järjestää jätehuolto sellaiselle liikehuoneistossa syntyvälle yhdyskuntajätteelle, joka kerätään kiinteistöllä yhdessä muun kunnan vastuulle kuuluvan yhdyskuntajätteen kanssa sekä elinkeinotoiminnassa syntyvälle yhdyskuntajätteelle, joka kerätään alueellisessa putkikeräysjärjestelmässä tai muussa vastaavassa kiinteässä keräysjär-

jestelmässä yhdessä kunnan järjestämisvastuulle kuuluvan jätteen kanssa. Kunnan vastuulle kuuluu myös asumisessa syntyvän vaarallisen jätteen vastaanotto ja käsittely. Maa- ja metsätalouden vaarallisen jätteen vastaanotto ja käsittely on niin ikään kunnan vastuulla, jollei kysymys ole kohtuuttomasta määrästä jätettä. Kunnalla on oikeus jätelain 47 §:n 3 momentin ja 35 §:n 1 momentin perusteella täydentää tuottajan järjestämää käytöstä poistettujen tuotteiden vastaanottoa ja kuljetusta osana järjestämäänsä jätehuoltoa, jos tuottaja ei sitä järjestä. Tällöin käytöstä poistetut tuotteet on toimitettava tuottajan järjestämään jätehuoltoon.

Jätelain 33 §:ssä säädetään kunnan velvollisuudesta järjestää jätehuolto toissijaisesti muulle kuin 32 §:ssä tarkoitettulle jätteelle, jos jätteen haltija tätä pyytää yksityisen palveluntarjonnan puutteen vuoksi ja jos jäte laadultaan ja määrältään soveltuu kuljetettavaksi tai käsiteltäväksi kunnan jätehuoltojärjestelmässä. Säännöksellä pyritään turvaamaan toimiva jätehuolto ja jätehuoltopalveluiden saatavuus kaikkialla. Jos kysymyksessä on jatkuvasti ja säännöllisesti tarvittava jätehuoltopalvelu, kunnan on tehtävä jätteen haltijan kanssa sopimus, jonka kesto voi olla enintään kolme vuotta kerrallaan.

Jätteen haltijan on jätelain 41 §:n mukaan luovutettava kunnan vastuulle kuuluva jäte jätelain 35 §:ssä tarkoitettuun kiinteistöittäiseen jätteenkuljetukseen tai alueelliseen vastaanottoaikaan. Jätelain 42 §:n perustella kunta voi jätteen haltijan hakemuksesta myöntää kerrallaan enintään viideksi vuodeksi terveys-, sosiaali- ja koulutuspalveluissa sekä julkisessa hallinto- ja palvelutoiminnassa syntyvän jätteen osalta poikkeuksen velvollisuudesta luovuttaa jäte kunnan järjestämään jätehuoltoon. Jätteen haltijan järjestämän jätihuollon on oltava perusteltua kiinteistön muun jätihuollon järjestämiseksi ja johdettava etusijajärjestyksen toimeenpanon kannalta parempaan lopputulokseen eikä siitä saa aiheutua vaaraa tai haittaa ympäristölle tai terveydelle. Jätelain 43 §:n nojalla kunta voi siirtää jätihuollon operatiiviseen järjestämiseen liittyvät palvelutehtävät kuntien omistamalle yhtiölle. Jätelain 91 §:n mukaan kunta voi antaa paikallisista oloista johtuvia, kuntaa tai sen osaa koskevia jätehuoltomääräyksiä operatiivisen jätihuollon järjestämisestä.

Jätelain 44 §:ssä säädetään kunnan ja kunnan jätehuoltoyhtiön velvollisuudesta eritellä kirjanpidossa markkinaehtoisesti harjoittamansa toiminta lakisääteisestä toiminnasta sekä laatia näistä tilikausittain taloudellista tulosta kuvaavat laskelmat noudattaen soveltuvin osin kirjanpitolain tilinpäätöstä koskevia säännöksiä. Tilintarkastajien on tarkastettava laskelmat osana kunnan tai yhtiön lakisääteisistä tilintarkastuksista. Laskelmat on liitettävä kunnan tai yhtiön tilinpäätökseen, minkä lisäksi ne on julkaistava ja niiden on oltava saatavilla tietoverkossa. Jätteen kuljettajan on annettava vastaanottajalle tiedot jätteen alkuperästä riittävästi eriteltyinä kirjanpidon toteuttamiseksi ja erillisen laskelman laatimiseksi, jos tämä kuljettaa samassa kuormassa sekä kunnan lakisääteisen velvollisuuden piiriin kuuluvaa jätettä että muuta jätettä.

Yhdyskuntajätehuoltoa koskevat yksityiskohtaiset säännökset sisältyvät jätteistä annettuun valtioneuvoston asetukseen (179/2012, *jäteasetus*). Jäteasetuksen 10 §:ssä säädetään yhdyskuntajätteen keräystä koskevista vaatimuksista. Asetuksen 14 §:n mukaan jätteen haltijan sekä kunnan on järjestettävä vastuulleen kuuluvan paperi-, kartonki-, lasi-, metalli-, muovi- ja biojätteen erilliskeräys ja kierrätys noudattaen jätelain mukaista etusijajärjestystä ja jätteiden erilläänpitovelvollisuutta sekä velvollisuutta ehkäistä jätteestä ja jätihuollosta aiheutuvaa vaaraa ja haittaa. Asetuksen tavoitteena on ollut, että viimeistään vuoden 2016 alusta vähintään 50 painoprosenttia yhdyskuntajätteestä kierrätettäisiin.

Jätelaissa on säädetty tarvittavista toimista metallisen elohopean ja tiettyjen elohopeayhdisteiden ja -seosten viennin kieltämisestä sekä metallisen elohopean turvallisesta varastoinnista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1102/2008 (*elohopean vietikieltoasetus*) kansalliseksi täytäntöön panemiseksi. Jätelain 2 §:n 4 momentin mukaan ase-

tuksen perusteella jätteeksi katsottavaa metallista elohopeaa on tarkasteltava jätteenä ja se on varastoitava ja sijoitettava tämän mukaisesti. Jätelain 22 §:n 3 momentin nojalla Suomen ympäristökeskus on elohopean vientikieltoasetuksen mukainen toimivaltainen viranomainen. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset sekä kuntien ympäristönsuojeluviranomaiset toimivat jätelain 24 §:n 1 momentin perusteella jätteeksi katsottavan elohopean varastointia ja sijoittamista koskevien vaatimusten valvontaviranomaisina. Tullilaitos valvoo jätelain 25 §:n 4 momentin perusteella elohopean vientikieltoasetuksen mukaisen vientikiellon noudattamista. Valvontaviranomaisella ja toimivaltaisella viranomaisella on jätelain 122 §:n 1 momentin nojalla oikeus saada tietoja elohopean vientikieltoasetuksen noudattamisen valvontaa ja täytäntöönpanoa varten. Jätelain 147 §:n 2 momentin 19 kohdassa on säädetty jätelain rikkomisena rangaistavaksi jätteeksi katsottavaa metallista elohopeaa tai sen tiettyjä yhdisteitä koskevien velvoitteiden rikkominen.

2.1.2 Laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista

Vuoden 2017 alussa voimaan tulleella hankintalalla korvattiin vuoden 2007 julkisista hankinnoista annettu laki (348/2007). Hankintalaissa säädetään viranomaisten ja muiden hankintayksiköiden hankintojen kilpailuttamismenettelyistä ja niihin liittyvistä oikeusturvakeinoista. Lailla pantiin täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2014/23/EU käyttöoikeussopimusten tekemisestä sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2014/24/EU julkisista hankinnoista ja direktiivin 2004/18/EY kumoamisesta (*hankintadirektiivi*).

Hankintalakia ei 15 §:n 1 momentin perusteella sovelleta hankintaan, jonka hankintayksikkö tekee sidosyksiköltään. Sidosyksiköllä tarkoitetaan hankintayksiköstä muodollisesti erillistä ja päätöksenteon kannalta itsenäistä yksikköä, johon hankintayksikkö yksin tai yhdessä muiden hankintayksiköiden kanssa käyttää määräysvaltaa samalla tavoin kuin omiin toimipaikkoihinsa. Sidosyksikön edellytyksenä on lisäksi, että yksikkö harjoittaa enintään viiden prosentin ja enintään 500 000 euron osuutta liiketoiminnastaan muiden tahojen kuin niiden hankintayksiköiden kanssa, joiden määräysvallassa se on, ja että sidosyksikössä ei ole muiden kuin hankintayksiköiden pääomaa. Mainittua prosenttiosuutta määritettäessä perusteena on hankintalain 15 §:n 2 momentin mukaan käytettävä sopimuksen tekemistä edeltävien kolmen vuoden keskimääräistä kokonaisliikevaihtoa tai muuta vastaavaa toimintaan perustuvaa määrää kuten hankintayksikölle palveluista, tavaroista ja rakennusurakoista aiheutuneita kustannuksia.

Jos sidosyksikön liiketoimintaa vastaavaa markkinaehtoista toimintaa ei ole, sidosyksikölle asetettava markkinaehtoisien toiminnan ulosmyyntiraja on hankintalain 15 §:n 3 momentin perusteella 10 prosenttia eikä 500 000 euron rajoitusta sovelleta. Markkinaehtoista toimintaa ei katsota olevan, jos hankintayksikkö on julkaissut hankintalain 58 §:n 3 momentissa tarkoitetun avoimuusilmoituksen, eikä se saa ilmoituksessa määritellyssä vähintään 14 vuorokauden määräajassa vastauksia sidosyksikön liiketoimintaa vastaavasta markkinaehtoisesta toiminnasta. Korkeampaa prosenttiosuutta sovelletaan avoimuusilmoituksen kohteena olevaan yksikköön kolme vuotta avoimuusilmoituksessa asetetun vastausmääräajan päättymisestä.

Hankintalakia ei 16 §:n 1 momentin perusteella sovelleta myöskään hankintayksiköiden väliin hankintaan, jolla hankintayksiköt toteuttavat yhteistyössä ja yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi niiden vastuulla olevat yleisen edun mukaiset julkiset palvelut. Säännöksellä pyritään mahdollistamaan hankintayksiköiden yhteistoiminta ilman, että hankintayksiköiden olisi kilpailutettava hankintansa toisiltaan. Myös hankintayksiköiden välisissä hankinnoissa enintään viiden prosentin ja enintään 500 000 euron osuus yhteistyön piiriin kuuluvista palveluista voidaan tuottaa muita kuin sopimuksen osapuolia varten. Prosenttiosuus määritellään vastaavalla tavalla kuin hankintalain 15 §:n 2 momentissa. Lisäksi sovelletaan hankintalain 15 §:n 3 momenttia vastaavalla tavalla avoimuusilmoitukseen perustuen hankintayksikön liiketoimin-

taa koskevaa 10 prosentin ulosmyyntirajaa silloin, kun yhteistyön piiriin kuuluvissa palveluissa ei ole markkinaehtoista toimintaa. Tällöin myöskään 500 000 euron rajoitusta ei sovelleta.

Hankintalain valmistelun yhteydessä ei arvioitu sidosyksikkösääntelyn vaikutuksia yksittäisiin toimialoihin. Talousvaliokunnan mietinnössä (TaVM 31/2016 vp – HE 108/2016 vp) todettiin tarve porrastaa jätetoimialalla toimiviin sidosyksiköihin ja hankintayksiköihin sovellettavaa ulosmyynnin enimmäismäärää. Hallituksen esityksessä ehdotetut prosenttiosuudet eivät valiokunnan mukaan yksin aiheuttaisi kohtuuttomuutta, mutta yhdessä ehdotettujen siirtymäaikojen kanssa ne voisivat johtaa varsin hankaliin toimintojen sopeuttamistilanteisiin. Hankintalain eduskuntakäsittelyn yhteydessä ehdotetun 174 §:n 5 momentin siirtymäsäännöksiä muutettiin siten, että jätehuollon alalla toimiviin sidosyksiköihin ja hankintayksiköihin sovellettava 15 §:n 1 momentissa ja 16 §:n 1 momentissa tarkoitettu prosenttiosuus on 15 prosenttia vuoden 2017 loppuun asti. Vuonna 2018 sallitun ulosmyynnin prosenttiosuus on 10 ja vuoden 2019 alusta myös jätealalla sovelletaan 5 prosentin ja 500 000 euron ulosmyyntirajoja. Talousvaliokunta toi esille, että vaikutusten arviointia vaikeutti tuleva yhdyskuntajätehuollon vastuunrajaus. Eduskunta esittikin lausumanaan (EV 239/2016 vp – HE 108/2016 vp), että valtioneuvosto ryhtyy tarvittaessa toimialakohtaisiin lainsäädäntöä täsmentäviin toimiin, pitäen erityisesti silmällä jätetoimialan ja sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden toimintaedellytyksiä. Eduskunta lausui myös, että valtioneuvoston tulee varmistaa julkisyhteisöjen omistuksessa tai määräysvallassa olevien sidosyksiköiden mahdollisuudet täyttää velvoitteensa hankintalainsäädännön tavoitteiden mukaisella tavalla.

2.2 Käytäntö

2.2.1 Yhdyskuntajätehuollon vastuunjako

Yhdyskuntajätteen määrä Suomessa on ollut vuosituhannen vaihteen jälkeen vuosittain 2,4 – 2,8 miljoonaa tonnia. Vuonna 2015 yhdyskuntajätettä syntyi noin 2,7 miljoonaa tonnia.

Kunnan järjestämisvastuu muodostaa yhdyskuntajätehuollon perustan, jolla turvataan asianmukainen jätehuolto kaikissa olosuhteissa joka puolella maata. Kuntien vastuulle kuuluu noin 56 prosenttia yhdyskuntajätteen kokonaismäärästä, mikä on vajaa kaksi prosenttia Suomen jättekertymästä.

Tuottajavastuun alaiset jätteet muodostavat kaikkiaan noin 25 prosenttia koko yhdyskuntajättevirrasta. Tuottajavastuujärjestelmän kautta kerätään ja käsitellään keräyspaperia sekä muun muassa käytöstä poistettuja pakkauksia, sähkö- ja elektroniikkalaitteita sekä paristoja ja akkuja. Toiminnasta ja sen kustannuksista vastaavat kyseisten tuotteiden valmistajat ja maahan-tuojat.

Jätteen tuottajan tai muun haltijan vastuulle kuuluu noin 19 prosenttia yhdyskuntajätteen jätehuollosta. Jätteen haltija vastaa lisäksi täysimääräisesti kaiken muun jätteen kuin yhdyskuntajätteen jätehuollosta, joka muodostaa noin 97 prosenttia Suomessa syntyvän jätteen kokonaismäärästä.

Pääsääntöisesti kunnat hoitavat operatiivisia tehtäviään kuntien yhteisesti omistaman jätehuoltoyhtiön (26 kpl), kunnallisen liikelaitoksen (2 kpl) tai kuntayhtymän (4 kpl) kautta. Itse operatiiviset jätehuoltotehtävänsä hoitavia kuntia on hieman yli 20 joskin nekin toimivat useimmiten yhteistyössä jonkin kunnan jätehuoltoyhtiön kanssa. Kunnan jätehuoltoviranomainen hoitaa jätehuollon lakisääteisten tehtävien järjestämiseen liittyvät viranomais tehtävät ja muut tehtävät, joihin sisältyy julkisen vallan käyttöä. Kuntien jätelaitokset tilaavat jätteen kuljetukset ja suuren osan käsittelypalveluista ympäristöalan yrityksiltä kilpailuttamalla ne hankinta-

lain mukaisesti. Kuntien jätehuoltoyhtiöt ja niiden yhteistyökumppanit ovat hankkineet jätteenkäsittelykapasiteettia kilpailutuksen kautta tai perustaneet jätevoimaloita ja biojätteen käsittelylaitoksia kunnan vastuulle kuuluvan jätteen käsittelyä varten. Suurin osa niistä toimii nykyisin erillisinä yhtiöinä. Jätehuollon keskittyminen suuriin yksiköihin on parantanut jätehuollon laatua ja mahdollistanut jätehuollon käsittelyinvestoinnit. Tulevaisuudessa kierrätystavoitteiden kiristyminen EU:n tasolla vaikuttanee käsittelylaitosinfrastruktuuriin ja lisännee mm. mekaanisia esikäsittelylaitoksia.

2.2.2 Kuntien toissijainen jätehuoltovelvollisuus sekä markkinaehtoinen toiminta

Kuntien jätelaitosten toissijaisen jätehuoltovelvollisuuden perusteella vastaanottamasta jätteestä valtaosa on muuta kuin yhdyskuntajätettä. Toissijaisen, jätehuoltovelvollisuuden nojalla vastaanotetun jätteen laatu vaihtelee kuitenkin huomattavasti kuntien jätelaitosten välillä jätehuollon järjestelyjen, palvelujen ja infrastruktuurin mukaan. Myös yksityisten jätehuoltopalveluiden tarjonta vaihtelee alueittain. Kunnan jätelaitoksen toissijaisista jätehuoltopalveluista suurin osa on rakennus- ja purkujätteen sekä pilaantuneiden maa-aineksien ja ylijäämämaiden vastaanottoa, joita käytetään kaatopaikkojen peittoon ja jälkihoitovelvoitteiden täyttämiseen. Joillakin alueilla yhdyskuntajätteen kuljetuspalvelua järjestetään jonkin verran osana toisijaista jätehuoltovelvollisuutta.

Kuntien jätehuoltoyhtiöiden markkinaehtoisien toiminnan määrä on keskimäärin hieman alle 10 prosenttia liikevaihdosta. Markkinaehtoisien toiminnan määrä vaihtelee kuitenkin merkittävästi vuosittain sekä kuntien jätehuoltoyhtiöiden välillä (0–18 prosenttia). Suurin osa markkinaehtoisesta palvelusta vaikuttaisi olevan pilaantuneiden maiden ja ylijäämämaiden vastaanottoa. Jätteen tuottaja yleensä kilpailuttaa käsittelyn, jolloin kunnan jätehuoltoyhtiö voi tarjota palvelua markkinaehtoisesti. Myös rakennus- ja purkujäte edustaa määrällisesti suurta osuutta markkinaehtoisesta jätteen vastaanotosta. Rakennustoimialalla syntyy eniten jätettä heti kaivannaistoiminnan jälkeen, joten rakennusjätteen käsittelylle on kysyntää sekä yksityisellä että kuntasektorilla.

Kuntayhtyminä toimivilla jätelaitoksilla ei voi kuntalain (410/2015) mukaan olla markkinaehtoista toimintaa, joten ne ottavat jätettä vastaan ainoastaan jätelain 32 ja 33 §:n perusteella.

2.2.3 Yhdyskuntajätteen käsittely

Vuonna 2016 yhdyskuntajätteen kierrätysaste oli 41 prosenttia eikä jäteasetuksessa säädettyä 50 prosentin kierrätystavoitetta saavutettu. Kierrätystavoitteet ovat kiristymässä EU:n kiertotalouspaketissa ehdotettujen säädösmuutosten myötä. Uusiksi ohjauskeinoiksi on Suomessa ehdotettu muun muassa jätteenpolton verottamista, kunnallisten jätehuoltomääräysten erilliskeräysvelvoitteiden kiristämistä, erilliskeräysvelvoitteiden säätämistä hallinto-, palvelu- ja elinkeinotoiminnan yhdyskuntajätteelle sekä neuvonnan tehostamista.

Merkittävä osa kierrätettävistä jätteistä kuuluu Suomessa tuottajavastuun piiriin (paperi, pakkauskset, sähkö- ja elektroniikkalaitteet). Tuottajavastuujärjestelmän kautta kierrätetään nykyisin noin 19 prosenttia yhdyskuntajätteestä. Tuottajat järjestävät näiden jätteiden erilliskeräyksen kiinteistökohtaisesti (erityisesti paperi) tai alueellisista vastaanottopaikoista. Kunta voi täydentää tuottajan järjestämää erilliskeräystä ja toimittaa keräämänsä jätteet tuottajan järjestämään käsittelyyn.

Suomessa käsitellään biologisesti asumisen, kaupan ja teollisuuden biojätteitä, maatalouden jätteitä sekä puhdistamolietteitä. Biologisten käsittelylaitosten kokonaiskapasiteetiksi arvioidaan noin 1,1 miljoonaa tonnia, josta 35 prosenttia on kuntien jätelaitosten kapasiteettia. Yh-

dyskuntien biojätettä vastaanottavat laitokset ovat pääosin kuntien omistamia tai sopimussuhteissa kuntiin. Yksityiset yritykset omistavat lähinnä teollisuuslaitosten ja maatalouden biohajoavaa jätettä käsitteleviä laitoksia.

Valtaosa Suomessa kierrätetystä jätteestä on syntypaikkalajiteltua erilliskerättyä jätettä. Sekalaisen jätteen laitosmainen lajittelu on kuitenkin viime vuosina yleistynyt. Käytössä on muutamia mekaanisia tai mekaanis-biologisia käsittelylaitoksia, joissa voidaan erottaa sekalaisesta yhdyskuntajätteestä kierrätykseen erityisesti lasia, metallia ja muovia.

Syntypaikkalajittelun jälkeen jäljelle jäävän sekalaisen yhdyskuntajätteen tai lajittelulaitoksen rejektiin käsittelylle jätteenpolttolaitokset ovat käytännössä varteenotettavin käsittelyvaihtoehto. Suomessa on nykyisin yhdeksän yhdyskuntajätteen polttoon suunniteltua jätteenpolttolaitosta, joiden kapasiteetti on noin 1,4 miljoonaa tonnia vuodessa. Kuntien jätelaitosten omistuksessa on noin 35 prosenttia kapasiteetista. Yhtä lukuun ottamatta polttolaitokset ovat kuitenkin sopimussuhteessa kuntien jätehuoltoyhtiöihin ja niiden suunnittelu ja rakentaminen ovat perustuneet jätevirtaan, jonka kunta ohjaa laitokseen. Jätteenpolttolaitosten ohella Suomessa on useita jätteen rinnakkaispolttolaitoksia, joissa poltetaan tai voidaan polttaa yhdyskuntajätteestä tehtyä polttoainetta. Ne ovat usein teollisuuslaitoksen energiantuotantoon tarkoitettuja voimaloita, jotka käyttävät hyvälaatuista jätepolttoainetta muun polttoaineen ohessa. Rinnakkaispolttoon jätettä päätyy pääosin yksityisiltä jäteyrityksiltä ja pienessä määrin kuntien jätelaitoksilta.

Kaatopaikkojen käyttötarve on viime vuosina selvästi vähentynyt ja kapasiteettia tarvitaan lähinnä yhdyskuntajätteiden polttolaitosten tuhkille ja kuonille. Tähän on osaltaan vaikuttanut vuoden 2016 alusta voimaan tullut kielto, jolla rajoitetaan jyrkästi orgaanisen jätteen sijoittamista kaatopaikalle. Kuntien jätelaitokset ottavat kaatopaikoille jätettä pääosin kunnan toissijaisen jätehuoltovelvollisuuden nojalla. Kunnilla on mittavat jälkihoitovelvoitteet vanhoista kaatopaikoista. Jotta kaatopaikkoja voitaisiin hoitaa lupaehtojen mukaisesti, tarvitaan niiden peittämiseen runsaasti maamassoja. Neitseellisten materiaalien sijasta voidaan käyttää esimerkiksi lievästi pilaantuneita maamassoja, joita kunnat ovat ottaneet vastaan markkinatilanteesta riippuen toissijaisen jätehuoltovelvollisuuden perusteella tai markkinaehtoisesti.

2.3 Ulkomaiden ja Euroopan unionin lainsäädäntö

2.3.1 Euroopan unioni

Jätteistä ja tiettyjen direktiivien kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä (2008/98/EY, *jätedirektiivi*) säädetään toimenpiteistä, joilla suojellaan ympäristöä ja ihmisten terveyttä ehkäisemällä tai vähentämällä jätteen syntymisen ja jätehuollon aiheuttamia haittavaikutuksia sekä vähentämällä materiaalien käytöstä aiheutuvia kokonaisvaikutuksia ja parantamalla tällaisen käytön tehokkuutta. Jätedirektiivi on saatettu kansallisesti voimaan jätelailla ja -asetuksella. Jätedirektiivin 15 artiklassa säädetään jätehuollon järjestämistä koskevista vähimmäisvaatimuksista, joiden mukaan jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että jätteen alkuperäinen tuottaja tai haltija järjestää jätehuollon itse tai antaa jätehuollon yksityisen tai julkisen toimijan hoidettavaksi. Lisäksi jäsenvaltiot voivat päättää, että laajennettua tuottajan vastuuta sovelletaan joihinkin jätejakeisiin kokonaan tai osittain. Jätedirektiivissä ei toisin sanoen aseteta vastuutahoa keskinäiseen paremmuusjärjestykseen, vaan jäsenvaltiot voivat päättää jätehuoltovastuun kohdentamisesta. Keskeistä on varmistaa jätehuollon järjestäminen 4 artiklan jätehierarkian sekä 13 artiklassa säädettyjen terveyden- ja ympäristönsuojelua koskevien vähimmäisvaatimusten mukaisesti. Jätedirektiivin 11 artiklan 2 kohdan a alakohdassa asetetaan kotitalouksissa ja niihin rinnastettavassa toiminnassa syntyvän paperi-, metalli-, muovi- ja lasijätteen kierrätystavoitteeksi 50 prosenttia vuoteen 2020 mennessä. Ta-

voitteet tiukentuvat komission ns. kiertotalouspakettiin sisältyvän jätedirektiivin muutosehdotuksen (KOM (2015) 595 lopullinen) myötä.

Elohopea-asetus kattaa koko elohopean elinkaaren malmin louhinnasta elohopeajätteen loppusijoitukseen. Asetuksella säännellään elohopean ja sitä sisältävien tuotteiden tuontia, vientiä ja valmistusta sekä elohopean käyttöä tietyissä teollisissa valmistusprosesseissa, pienimuotoisessa kullankaivussa ja hammasamalgaamissa. Lisäksi asetuksessa tarkistetaan elohopeajätteen varastointia ja käsittelyä koskevia velvoitteita ja edellytetään tiedonvaihtoa elohopean saastuttamista maa-alueista. Elohopea-asetuksen sisältämät säännökset ovat edellytys sille, että EU ja sen jäsenmaat voivat liittyä osaksi lokakuussa 2013 allekirjoitettua, elohopeaa koskevaa Minamatan yleissopimusta. Elohopea-asetuksella kumottiin elohopean vientikieltoasetus.

Hankintadirektiivin tavoitteena on yksinkertaistaa julkisia hankintoja koskevia menettelyjä, parantaa hankintojen laatua sekä pk-yritysten osallistumismahdollisuuksia, tehostaa ympäristö- ja sosiaalisten näkökohtien huomioimista, kiinnittää huomiota asianmukaisiin menettelytapoihin sekä edistää innovatiivisia julkisia hankintoja. Sidosyksiköitä koskeva sääntely sisältyy direktiivin 12 artiklaan, jonka mukaan yli 80 prosenttia sidosyksikön toiminnoista tulee kohdistua siihen määräysvaltaa käyttävään tahoon. Ulosmyynnin enimmäisraja on näin ollen 20 prosenttia, mutta jäsenvaltiot voivat kansallisesti ottaa käyttöön matalamman eli tiukemman prosenttiosuuden, sillä direktiivi ei ole täysharmonisoiva. Direktiivi on pantu jäsenvaltioissa pääosin täytäntöön siten, että ulosmyyntirajaksi on säädetty 20 prosenttia. Käytettävissä olevien tietojen mukaan Suomen lisäksi Puolassa on säädetty direktiivin sallimaa rajaa alempi ulosmyyntirajan.

2.3.2 Lainsäädäntö eräissä maissa

Ruotsissa kuntien jätehuoltovastuu muistuttaa muuten melko paljon Suomen tilannetta, mutta kotitalousjätteen ohella myös hallinto- ja elinkeinotoiminnan yhdyskuntajäte kuuluu kunnan vastuulle. Suomesta poiketen monilla kunnilla on omaa kuljetuskapasiteettia. Ruotsissa on investoitu voimakkaasti jätevoimaloihin, mikä on ollut mahdollista vakaan ja suuremman yhdyskuntajätteen volyymin vuoksi. Jätevoimaloilla on ylikapasiteettia, jota on hyödynnetty ottamalla vastaan yhdyskuntajätettä mm. Norjasta, Irlannista ja Iso-Britanniasta ja jonkin verran Suomesta. Energiakäytöstä huolimatta materiaali kierrätys ja biologinen kierrätys on laajaa ja EU:n jätedirektiivissä asetettu kierrätystavoite on saavutettu. Parhaillaan on vireillä Ruotsin hallituksen suunnitelma siirtää vastuu kotitalouksien tuottajavastuujätteistä kunnille. Tästä aiheutuvat kustannukset olisi tarkoitus periä tuottajayhteisöiltä (tuotteen valmistajilta ja maahantuojilta).

Tanskassa on pitkään harjoitettu aktiivista jätehuoltopolitiikkaa ja ohjauskeinojen ja jäteliitististen päätösten toimeenpanossa on hyödynnetty kuntien vahvaa asemaa. Kaatopaikalle joutuvien jätteiden määrä onkin saatu erittäin pieneksi jo paljon ennen kuin jäte- ja kaatopaikkadirektiiveissä säädetty vaatimukset on tullut panna toimeen. Tanska turvautuu yhdyskuntajätehuollossa voimakkaasti jätteen energiakäyttöön. Kierrätyksen osuus on silti korkeampi kuin Suomessa.

Tanskassa kunnan vastuu jätehuollosta on perinteisesti erittäin laaja. Kuntien jätehuoltovastuuta on viime vuosina jonkin verran rajoitettu siten, että elinkeinoelämässä syntyvät kotitalousjätteiden kaltaiset kierrätettävät jätteet tietyin edellytyksin voidaan toimittaa muualle kuin kunnan jätehuoltoon. Pienet yritykset turvautuvat kuitenkin edelleen yleisesti kuntien vastaanotto paikkoihin. Kunnilla on kaatopaikkamonopoli ja suuri osuus jätevoimalakapasiteetista. Uudistukset eivät toistaiseksi ole näkyneet yritysten jätteiden kierrätysasteen merkittävänä kasvuna. Yhdyskuntajätteen tilastoinnissa muutos sen sijaan ilmenee kierrätysasteen pienene-

misenä. Tämä johtuu siitä, että tilastoista poistettiin elinkeinotoiminnassa syntyvä kotitalousjätteen kaltainen jäte ja että tällainen jäte on helpommin kierrätettävissä kuin kotitalousjäte. Keskustelut ja selvitykset jätemarkkinoiden mahdollisesta avaamisesta edelleen jatkuvat Tanskassa.

Itävallan jätelainsäädäntö on jakautunut liittovaltiotason ja osavaltiotason säädöksiin. Liittovaltion jätehuoltolaissa yhdyskuntajäte on Suomen jätelainsäädännön tapaan määritelty jätteen laatuun perustuen siten, että yhdyskuntajätteeksi määritetään tuottajasta ja määrästä riippumatta kotitalouksissa syntyvien jätteiden kaltaiset jätteet. Yhdyskuntajätteen keräysvastuu on Itävallassa julkisella taholla. Käytännössä yhdyskuntajätteen keräilystä ja käsittelystä vastaavat kunnalliset jätehuoltoyhtymät, joiden järjestäytymisessä on osavaltiokohtaisia eroja.

Irlannissa kunnan vastuu jätehuollosta on hyvin suppea. Valtaosa kunnista on jättänyt yhdyskuntajätteen keräilyn ja käsittelyn markkinaehtoisen palvelutarjonnan varaan, mihin jätelaki antaa mahdollisuuden. Seurauksena on ollut vakavia puutteita toiminnan ympäristönsuojelun tasossa. Tilanne aiheuttaa huomattavia hallinnollisia kustannuksia ja kilpailu markkinoilla on johtanut kuljetustoiminnan keskittymiseen. Käsittelylaitosten kapasiteetti on kehittynyt hitaasti ja suuri osa yhdyskuntajätteen kierrätyksestä tapahtuu viemällä alkulajiteltuja pakkausjätteitä ulkomaille. Kunnat tai kuntien yhteenliittymät ovat velvollisia suunnittelemaan alueensa jätehuoltoa, mutta kuntavastuun suppeuden vuoksi suunnitelmien todellinen ohjausvaikutus on ollut heikko. Irlanti on saavuttanut EU:n asettaman 50 prosentin kierrätystavoitteen, mutta tilastoinnin luotettavuudesta ei ole varmuutta.

Norjassa kunnan jätehuoltovastuu on rajattu asumisessa syntyviin jätteisiin. Maan jätehuollon infrastruktuuri on riittämätön ja huomattava osa yhdyskuntajätteestä viedään Ruotsiin energiakäyttöön.

2.4 Nykytilan arviointi

Jätehuolto on Suomessa muutamassa vuosikymmenessä muuttunut ammattimaiseksi ja monipuoliseksi toiminnaksi. Jätelainsäädäntö on yksityiskohtaistunut ja säätelyn piiri on laajentunut suurimmaksi osaksi EU-lainsäädännön tiukentumisen myötä. Jätehuollon kehittymiseen on vaikuttanut erityisesti kaatopaikkojen määrän voimakas vähentyminen 1990-luvulla ja 2000-luvun alussa tapahtuneen kaatopaikkadirektiivin (neuvoston direktiivi 1999/31/EY kaatopaikoista) toimeenpanon sekä orgaanisen jätteen kaatopaikkasijoittamista koskevan rajoituksen seurauksena. Teknologinen kehitys on lisännyt jätteiden hyödyntämismahdollisuuksia ja jätteiden käsittelystä on tullut monissa tapauksissa kannattavaa liiketoimintaa.

Kunnan järjestämä jätehuolto on muodostanut yhdyskuntajätehuollon perustan, joka on turvannut jätehuoltopalveluiden saatavuuden kaikissa olosuhteissa. Yhdyskuntajätehuollon vastuunjako on muutettu 2000-luvulla jo kaksi kertaa, minkä lisäksi kunnan vastuuta on viime vuosina kaventanut myös tuottajavastuun kehittyminen. Kunnan vastuulla on nykyisin runsas 50 prosenttia yhdyskuntajätteen määrästä, mikä on vajaa kaksi prosenttia Suomen koko jättekertymästä. Hallitusohjelman toimeenpanemiseksi yhdyskuntajätehuollon vastuunjako on tarkoitus muuttaa niin, että kunnan jätehuollon järjestämisvastuuta rajataan edelleen nykyisestään. Tavoitteena on edistää kilpailua ja yritystoimintaa jätehuoltoalalla.

Kilpailuneutraliteetin, hankintalain soveltamisen ja jätelain toimivuuden kannalta on olennaista, että kunnan toissijaisen jätehuoltovelvollisuuden nojalla tarjoama palvelu täyttää jätelain vaatimukset markkinapuutteesta. Toissijaisen jätehuoltovelvollisuuden edellytysten täyttyminen ja siihen liittyvät tulkinnalliset epävarmuudet ovat olleet yksi jätealaa hiertävistä kysymyksistä. Läpinäkyvyyden parantamiseksi kunnan toissijaista jätehuoltovelvollisuutta ja sii-

hen liittyviä menettelyjä on tarpeen täsmentää. Avoimuuden parantamiseksi on syytä täsmentää myös jätehuoltopalveluihin liittyviä kirjanpitovelvoitteita.

Lakisäateisten tehtäviensä ohella kuntien jätelaitokset ovat tarjonneet markkinaehtoisia jätehuoltopalveluja elinkeinonharjoittajille, minkä on esitetty vaarantavan julkisten ja yksityisten palveluntarjoajien välistä kilpailuneutraliteettia. Uudessa hankintalaissa on markkinoiden avaamiseksi rajoitettu myös kuntien sidosyksikkönä toimivien kuntien jätelaitosten markkinaehtoista toimintaa. Hankintalain sidosyksikkösäännöksissä ei kuitenkaan ole otettu huomioon nyt käsillä olevaa kunnan jätehuoltovastuun muutosta eikä tarvetta kunnan toissijaisen jätehuoltovelvollisuuden nojalla antaman palvelun turvaamiseen. Tämän vuoksi sidosyksikkösääntelyä on tarpeen tarkastella erikseen nyt jätelain muuttamisen yhteydessä.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet ja toteuttamisvaihtoehdot

Esityksen tavoitteena on toimeenpanna pääministeri Juha Sipilän hallituksen strategisen ohjelman kirjaus jätelain muuttamisesta siten, että kunnille jätelaissa annetut yksinoikeudet rajataan asumisessa syntyviin jätteisiin alueelliset erityispiirteet huomioiden. Rajausta tarkoittaisi, että kunnat voisivat jatkossa tarjota jätehuoltopalveluja muille kuin kotitalouksille vain markkinaehtoisesti tai toissijaisen jätehuoltovelvollisuutensa nojalla. Tavoitteena on edistää kilpailua, mutta samalla varmistaa kunnan jätehuoltopalvelujen sujuvuus ja minimoida kunnille aiheutuva hallinnollinen taakka. Lisäksi avoimuutta ja läpinäkyvyyttä pyritään lisäämään kunnan toissijaiseen jätehuoltovelvollisuuteen sekä kuntien jätelaitosten kirjanpitovelvoitteisiin liittyvillä täsmennyksillä.

Hankintalain 174 §:n 5 momentin mukaisen jätehuollon alalla toimivien sidosyksiköiden ja hankintayksiköiden ulosmyynnin prosenttiosuutta koskevan siirtymäsäännöksen tarkoituksena on ollut mahdollistaa sidosyksikkösäännösten tarkastelu nyt vireillä olevan jätelain uudistuksen yhteydessä. Esitystä varten on tarkasteltu vaihtoehtoisesti 5 ja 10 prosentin ulosmyyntirajaa, joista jälkimmäistä ehdotetaan jätelaissa säädettäväksi pysyväksi ulosmyyntirajaksi. Ehdotetun ulosmyyntirajan tavoitteena on yhdessä kuntavastuun rajoittamisen kanssa yhtäältä avata markkinoita sekä toisaalta varmistaa jätehuoltopalvelujen riittävä ja kohtuullinen saatavuus samoin kuin valmius kunnan toissijaiseen jätehuoltopalveluun myös jatkossa.

Valmistelussa tarkasteltiin eräänä vaihtoehtona markkinapuutteen aitouden todentamiseksi, että jätelaissa säädettäisiin erillisestä kunnan jätehuoltoviranomaisen laatimasta julkisesta markkinaselvityksestä. Markkinapuutteen todentaminen on osoittautunut käytännössä haastavaksi. Esitykseen on sisällytetty säännökset kunnan velvollisuudesta olla riittävästi selvillä yhdyskuntajätehuollon palvelutarjonnasta. Hallituksen tavoitteena on vielä erikseen selvittää mahdollisuutta perustaa niin sanottu jätehuollon markkinapaikka markkinapuutteen arvioinnin tueksi.

Valmistelussa tarkasteltiin myös selvitysmiehen ehdotusta jätteenpoltto- ja biokäsittelypalvelujen eriyttämisestä itsenäiseen yhtiöön sekä kaatopaikkainfrastruktuurin avaamisesta. Eriyttämisvelvoitteen toteuttamisvaihtoehtojen sekä lainsäädännöllisten reunaehtojen selvittäminen edellyttää jatkovalmistelua. Ympäristöministeriön tarkoituksena on valmistella asiasta selvitys syksyyn 2017 mennessä.

3.2 Keskeiset ehdotukset

Hallitusohjelman toteuttamiseksi yhdyskuntajätehuollon vastuunjako koskevaa jätelain 32 §:ää muutettaisiin siten, että sosiaali- ja terveyspalveluissa ja koulutustoiminnassa syntyvä yhdyskuntajäte sekä julkisessa hallinto- ja palvelutoiminnassa syntyvä muu yhdyskuntajäte poistuisi kunnan vastuulta lukuun ottamatta kunnan hallinto- ja palvelutoiminnassa syntyviä tällaisia jätteitä. Myös maa- ja metsätaloudessa syntyvän vaarallisen jätteen käsittely säilyisi kunnan vastuulla.

Jätelain 33 §:ssä tarkoitettua kunnan toissijaista jätehuoltovelvollisuutta ja siihen liittyviä menettelyjä ehdotetaan täsmennettäväksi. Kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun edellytyksenä olisi todellinen markkinapuute. Tämän vuoksi lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset kunnan jätehuollon palvelutarjontaa koskevasta selvilläolovelvollisuudesta. Jatkuvasti ja säännöllisesti tarvittavasta toissijaisesta jätehuoltopalvelusta tehtävän sopimuksen tulisi olla määräaikaisuudestaan huolimatta sopimuspuolten irtisanottavissa nykyisestä poiketen. Asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä toissijaista jätehuoltopalvelua koskevista menettelyistä.

Jätelain 42 §:n mukaiseen poikkeamismahdollisuuteen velvollisuudesta luovuttaa jäte kunnan järjestämään jätehuoltoon tehtäisiin ehdotetusta yhdyskuntajätehuollon vastuunjaosta johtuvat muutokset. Lisäksi poikkeuksen myöntämisen edellytyksiä lievennettäisiin hieman soveltamiskäytännöstä saatujen kokemusten perusteella.

Kuntien jätehuoltoyhtiöiden jätelain 44 §:n mukaisia kirjanpitovelvoitteita ehdotetaan täsmennettäväksi nykyisestä siten, että niiden tulisi lakisääteisen ja markkinaehtoisien toiminnan ohella eritellä kirjanpidossaan myös kunnan toissijainen jätehuoltopalvelu soveltuvin osin kirjanpitolakia noudattaen. Jätteen kuljettajan tiedonantovelvoitteisiin tehtäisiin kirjanpidollisen erittelyn toteuttamiseksi tarpeelliset muutokset, minkä lisäksi hyväksytyn tilintarkastajan tulisi antamallaan lausunnolla varmentaa jätteen kuljettajan antamien tietojen oikeellisuus. Laskelmiin sisällytettävistä tiedoista sekä jätteen kuljettajan tiedonantovelvollisuuden sisällöstä ja tietojen toimittamisesta voitaisiin säätää tarkemmin asetuksella. Kuljettajan tiedonantovelvollisuuden laiminlyönti ehdotetaan jätelain 147 §:ssä sanktioitavaksi jätelain rikkomisena.

Ehdotetussa jätelain 145 a §:ssä säädettäisiin kunnan jätehuollon toimialaa koskevaksi pysyväksi sidosyksikön markkinaehtoisien toiminnan ulosmyyntirajaksi 10 prosenttia. Sidosyksikön määritelmään ei sisällytettäisi hankintalain 500 000 euron ylärajaa. Muilta osin tulisi noudattaa hankintalain säännöksiä.

Osana elohopea-asetuksen kansallista täytäntöönpanoa jätelakiin ehdotetaan tehtäväksi tarvittavat tekniluontoiset muutokset, joissa viittaukset elohopean vientikieltoasetukseen korvattaisiin viittauksilla elohopea-asetukseen.

4 Esityksen vaikutukset

Ehdotetulla yhdyskuntajätehuoltoa koskevalla kunnan vastuun rajauksella, sidosyksiköiden markkinaehtoisien toiminnan rajoittamisella ja kunnan toissijaisen jätehuoltovelvollisuuden täsmentämisellä arvioidaan olevan merkittäviä vaikutuksia, jotka osin vahvistavat toisiaan. Muutokset vaikuttavat niin jätehuoltomarkkinoiden toimintaan kuin jätehuollon rakenteisiin. Jäljempänä tässä jaksossa on arvioitu esityksen vaikutuksia eri osa-alueisiin.

Arviointiin liittyvien epävarmuustekijöiden vuoksi lainmuutoksen vaikutuksista ei voida antaa määrällisesti yksiselitteistä arviota. Myös vaikutusten kuvailevaan arviointiin liittyy epävarmuustekijöitä, sillä monet arvioinnin kohteena olevista keskeisistä vaikutuksista ovat vaikeasti

määriteltävissä ja mitattavissa. Selkeästi määriteltävistäkin vaikutuksista, kuten jätehuoltopalvelujen hinnoista, on vaikea saada kattavaa tietoa. Lisäksi eri jätteiden markkinat voivat poiketa huomattavasti toisistaan, minkä vuoksi relevanttien markkinoiden määrittely on vaikeaa. Tutkimustieto ei myöskään tarjoa yksiselitteistä vastausta lakimuutoksen vaikutuksista. Vaikutusten arviointia voidaan näin ollen pitää vain suuntaa-antavana.

Elohopea-asetuksen kansalliseen täytäntöönpanoon liittyvillä jätelain teknisillä muutosehdotuksilla ei arvioida olevan vaikutuksia.

4.1 Taloudelliset vaikutukset

4.1.1 Vaikutukset jätemääriin ja kuntatalouteen

Jätehuollon toimialan kokonaisliikevaihdoksi arvioidusta vuosittaisesta 2,5–3 miljardista eurosta kuntien jätelaitosten osuus on noin 432 miljoonaa euroa. Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen (Sote-uudistus) vaikutukset huomioon ottaen nyt ehdotetut vastuunjaon muutokset tarkoittaisivat, että kunnan vastuulta siirtyisi arviolta 230 000 tonnia yhdyskuntajätettä eli noin 8,5 prosenttia yhdyskuntajätteen kokonaismäärästä. Tämä vastaisi eri arvioiden mukaan noin 34–50 miljoonan euron liikevaihtoa, mikä on noin 8–12 prosenttia kunnallisten jätelaitostenliikevaihdosta. Vaikutus vaihtelisi alueittain ja jätelaitoksittain ollen merkittävin pääkaupunkiseudulla. Osa liikevaihdosta palautuisi oletettavasti ainakin alkuvaiheessa toissijaisena jätehuoltopalveluna kunnille. Kunnan hallinto- ja palvelutoiminnassa syntyvä yhdyskuntajäte muodostaa noin kolme prosenttia yhdyskuntajätteen kokonaismäärästä. Kunnan vastuulle kuuluva jätemäärä vähenisi lähivuosina arviolta puoleen, kun sote-uudistuksen seurauksena sosiaali- ja terveystaloudissa syntyvän yhdyskuntajätteen järjestämisvastuu siirtyisi maakunnille.

Lainmuutoksen kohteena oleva jätemäärä jakautuisi koko Suomen alueelle ja laajalle joukolla yksityisiä toimijoita. Keskimäärin vastuun rajauksen vaikutukset olisivat siksi melko vähäiset. Alueelliset vaikutukset olisivat kuitenkin merkittäviä. Rajauksen piiriin kuuluvien jätteen haltijoiden määrä vaihtelee suuresti maan eri osissa ja kunnallisen jätehuollon eri yhteistyöalueilla kymmenistä jopa tuhansiin jätteen tuottajiin. Jätteen haltijoihin ja kuntien jätelaitoksiin kohdistuvan hallinnollisen taakan arvioidaan olevan merkittävä lainmuutoksen voimaantulo- vaiheessa, jolloin jätelaitokset joutuvat irtisanomaan palvelusopimuksiaan ja vastaavasti jätteen haltija joutuu hankkimaan uuden palveluntuottajan. Kuntien jätelaitosten työmäärää lisääisivät myös kirjanpitoa koskevat uudet vaatimukset ja kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun vaatimusten täsmentyminen.

4.1.2 Ulosmyynnin prosenttiosuuden vaikutukset

Kuntien jätelaitosten keskimääräinen liikevaihto on noin 13 miljoonaa euroa, josta esityksessä ehdotettu 10 prosentin ulosmyyntiraja vastaisi 1,3 miljoonaa euroa. Kunnan vastuun rajaaminen todennäköisesti pienentäisi jätehuoltoyhtiöiden liikevaihtoa ja siten myös sallitun ulosmyynnin määrää. Toisaalta mahdolliset fuusioitumiset kasvattaisivat yksittäisten jätehuoltoyhtiöiden liikevaihtoa.

Ehdotettu ulosmyyntiraja ylittyy nykyisin noin 56 prosentilla kunnan jätehuoltoyhtiöistä. Jos ulosmyyntirajan ylittävät kunnan jätehuoltoyhtiöt laskisivat ulosmyyntinsä 10 prosenttiin, vähenisi niiden yhteenlaskettu liikevaihto noin 6,5 miljoonaa euroa. Kuntavastuun ja ulosmyynnin rajaamisen yhteenlaskettu muutos kohdistuisi noin 40–56 miljoonan euron liikevaihtoon. Arviot ovat suuntaa-antavia ja käytännössä tilanteet ovat monimutkaisempia. Ulosmyyntirajan vaikutuksia kuntien jätehuoltoyhtiöiden markkinaehtoisesti vastaanottamiin jätemääriin on vaikea arvioida, sillä eri jätelajien tuoma liikevaihto suhteessa tonneihin vaihtelee. Kuntayh-

tymillä ei saa olla markkinaehtoista palvelua, joten sopeuttamistarvetta aiheuttaisi kuntavastuullisen jätehuollon väheneminen sekä toissijaisen jätehuoltopalvelun täsmentyminen.

Markkinaehtoisen ulosmyynnin liian tiukka rajaaminen voisi heikentää kunnan mahdollisuuksia toissijaisen jätehuoltopalvelun tarjoamiseen, varsinkin sosiaali- ja terveydenhuollon jätteille tarvittavien erikoistuneiden jätehuoltopalvelujen osalta.

Ehdotettu ulosmyyntiraja huomioisi jätehuollon luonteen välttämättömyyspalveluna ja varmistaisi toissijaisen jätehuoltopalvelun saatavuuden myös jatkossa. Toisaalta toissijaisen jätehuoltopalvelun menettelyjä ja jätehuoltopalvelujen kirjanpitoa koskevat muutokset yhdessä ulosmyyntirajan kanssa turvaisivat kilpailuneutraaliteetin toteutumista, ehkäisisivät määräävän markkina-aseman väärinkäytöksiä ja parantaisivat yhteistyötä jätealan eri toimijoiden välillä. Kunnan jätehuoltoyhtiön kilpailuneutraalisti toteuttama markkinaehtoinen toiminta voi myös monipuolistaa palvelujen tarjontaa ja edistää kilpailua sekä mahdollistaa innovaatioyhteistyön julkisten ja yksityisten toimijoiden välillä. Hankintalain mukaista 500 000 euron rajoitusta ei esitetä sovellettavaksi, sillä raja olisi jätelaitosten toiminta huomioden hyvin tiukka ja saattaisi ylittyä jo yhden jätehuoltopalvelusopimuksen vuoksi johtaen monessa tapauksessa jätemarkkinoiden tehottomuuteen.

4.1.3 Vaikutukset jätehuollon infrastruktuuriin ja palvelujen hintaan

Lainmuutoksen kohteena olevan jätemäärän ei arvioida yksin riittävän merkittävän uuden käsittelykapasiteetin rakentamiseen yhdyskuntajätteelle. Se saattaa kuitenkin osaltaan edistää kapasiteetin rakentamista muille jätteille. Kunnan jätelaitosten kannattavuus saattaisi laskea kunnan vastuulla olevan jätteen määrän vähentyessä ja tiukentuvien ulosmyyntirajojen myötä. Kuntien investointihalukkuus jätteenkäsittelyyn saattaisi myös vähentyä. Jonkin verran lajittelulaitoksia voisi syntyä investointikustannusten ollessa pienempiä. Lisäksi jätteen vienti energiana hyödynnettäväksi voisi lisääntyä, jolloin Suomeen syntyvien investointien todennäköisyys laskisi. Kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun täsmennykset sekä markkinaehtoisen ulosmyynnin rajaaminen saattaisivat vaikuttaa kielteisesti käytöstä poistettavien kaatopaikkojen säännösten mukaisten rakenteiden ja jälkihoitovastuiden toteuttamiseen.

Lainmuutoksen vaikutukset yhdyskuntajätehuollon palveluhintoihin vaihtelisivat kohderyhmästä ja tilanteesta riippuen. Jätteen haltijoista eniten hyötyisivät suuret asiakkaat, jotka siirtyessään yksityisten palveluntarjoajien asiakkaiksi voisivat oman kilpailuttamisen ansiosta päästä kuntien jätetaksoja halvempiin hintoihin. Pienempien ja taajamien ulkopuolisten asiakkaiden kustannukset voisivat nousta, koska kunnan järjestämässä jätehuollossa taksojen mukaiset yksikköhinnat ovat kaikille samat. Jätehuoltokustannukset voisivat nousta erityisesti alueilla, joilla on käytössä kunnan järjestämä jätteen kuljetus. Kunnan vastuulle jäävien jätteen haltijoiden kustannukset nousisivat ainakin sopeuttamisvaiheessa, sillä jätelaitosten kiinteät kustannukset jakautuisivat pienemmälle käyttäjäjoukolle.

4.1.4 Vaikutukset jätealan yritystoimintaan ja innovaatioihin

Toimialan kokonaisliikevaihdon ei arvioida muuttuvan, koska liiketoiminnan kohteena oleva jätemäärä pysyisi samana. Hinnankorotusten myötä liikevaihto kasvaisi alueilla, joissa kilpailu on vähäistä. Vastaavasti liikevaihto laskisi suuriin asiakkaisiin kohdistuvan hintakilpailun takia. Yksityisten jätehuoltoyritysten toimintaedellytyksien arvioidaan paranevan, jos niillä on käytössään jätteen käsittelypalveluja. Lisäksi suuret monipuolisia palveluja tarjoavat yritykset luultavasti menestyisivät markkinoilla. Ehdotetut muutokset voisivat heikentää erityisesti sellaisten kuljetusyritysten kilpailuasemaa, joilla ei ole omaa käsittelykapasiteettia. Kuljetusyrityksiin kohdistuvien vaikutusten merkittävyys vaihtelee yrityskohtaisesti. Vaikutukset ovat

alueellisesti suurimpia siellä, missä kyseinen jätevirta on kunnan kilpailuttaman kuljetuksen piirissä tai kunnalla on omaa käsittelykapasiteettia. Kuljetusyritysten hallinnollista taakkaa lisääisi erityisesti kiinteistöittaisen jätteenkuljetuksen alueilla se, että ns. sekakuormien osalta jouduttaisiin antamaan aiempaa tarkemmin eritellyt tiedot jätteen alkuperästä.

Esityksen vaikutusten alan innovaatiotoimintaan arvioidaan olevan vähäisiä, koska vastuunjaon muutos ei toisi merkittävää lisäystä alan yritysten liiketoimintaan. Muutos voisi kuitenkin johtaa yksittäistapauksissa uusiin jätehuoltoratkaisuihin. Alan innovaatiotoiminnassa on yhä enenevässä määrin yleistynyt uusien ratkaisujen kehittäminen kuntien jäteyhtiöiden ja yksityisten jätehuoltoyritysten välisenä yhteistyönä. Ehdotetun lainmuutoksen vaikutusta tähän kehitykseen on vaikea arvioida. Markkinaehtoisen toiminnan rajausta saattaa kuitenkin heikentää jätelaitosten ja yksityisten yritysten välisen innovaatioyhteistyön mahdollisuuksia.

4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Kunnan jätehuoltovastuun kaventuminen lisääisi kunnan jätehuoltoviranomaisen ja jätelaitoksen työmäärää, jos kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun tarve tai kysyntä tämän johdosta kasvaisi. Ehdotettu jätehuollon palvelutarjontaa koskeva selvilläolovelvollisuus lisänee jonkin verran kunnan jätehuoltoviranomaisen hallinnollista taakkaa. Kuntasektorin ulkopuolisten julkisten toimijoiden hallinnollista taakkaa lisääisi toissijaiseen jätehuoltopalveluun liittyvän kilpailutuksen järjestäminen.

Poikkeamishakemukset velvollisuudesta luovuttaa jäte kunnan järjestämään jätehuoltoon vähensivät, mikä vähentäisi kunnan jätehuoltoviranomaisen työtä. Vaikutus olisi vähäinen sillä poikkeushakemuksia on nykyisinkin ollut vähän. Kunnan vastuunrajoituksen seurauksena osa jätteen tuottajista siirtyisi pois kunnan jätehuoltoviranomaisen seurannasta, mikä pienentäisi viranomaisen työmäärää. Valvontaviranomaisena toimivan kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen ja joissain tapauksissa myös elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen jälkivalvontaan liittyvät tehtävät saattaisivat kuitenkin vastaavasti lisääntyä.

4.3 Ympäristövaikutukset

Elinkeinoelämälle tarjottavien kunnan palvelujen supistuminen saattaa aiheuttaa riskiä jätteen kulkeutumisesta epäasianmukaiseen käsittelyyn alueilla, joilla yksityistä palvelutarjontaa ei ole helposti saatavilla. Kunnan jätehuoltokapasiteetin supistuminen saattaa lisäksi heikentää huoltovarmuutta erilaisissa häiriötilanteissa kuten epidemioiden tai kuljetuslakkojen yhteydessä. Huoltovarmuuden turvaamiseksi on vireillä häiriötilanteiden jätehuoltoa koskeva säädösvalmistelu.

Lainmuutoksen arvioidaan lisäävän paikallisesti liikennemääriä sekä liikenteestä johtuvia päästöjä ja turvallisuusriskejä. Liikennemäärien kasvu kohdistuu kuntiin, joissa nyt tarkasteltavat jätteen tuottajat ovat nykyisin kunnan järjestämän jätteenkuljetuksen piirissä. Koko maan mittakaavassa vaikutusten arvioidaan kuitenkin olevan vähäisiä.

Lainmuutos ei vaikuttaisi jätehuollon etusijajärjestyksen toteutumiseen. Kierrätys saattaa lisääntyä erityisesti sellaisilla jätteen haltijoilla, joiden toiminnassa syntyy sekä yhdyskuntajätettä että muuta jätettä, mikäli yksityinen jätehuoltoyritys pystyy tarjoamaan jätehuollon kokonaispalveluna esimerkiksi monipuolisia lajittelu- ja kierrätyspalveluja.

4.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Lainmuutoksen kohteena olevista jätteen haltijoista erityisesti suuret yritykset saattavat hyötyä itse järjestetystä jätehuoltopalvelujen kilpailutuksesta. Toisaalta varsinkin harvaan asutuilla tai vaikeasti saavutettavilla alueilla yksityinen palvelutarjonta voi olla vähäistä, jolloin kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua tarvittaisiin jatkossakin. Yksityisten jätehuoltoyritysten palvelutarjonta voi myös vaihdella ajallisesti ja paikallisesti, jolloin kuntien jätelaitosten tarjoama markkinaehtoinen palvelu vakauttaisi palvelutarjontaa. Sosiaali- ja terveystieteissä syntyvien jätteiden jätehuoltopalveluiden saatavuus saattaisi ainakin alkuvaiheessa heikentyä esimerkiksi jätteen energiana hyödyntämisessä. Ehdotetun lainmuutoksen ja sote-uudistuksen seurauksena näiden jätteiden jätehuollon järjestämisvastuu siirtyisi kunnilta maakunnille, eikä kuntien jätevoimalakapasiteetti olisi automaattisesti maakuntien käytettävissä. Lainmuutoksella ei arvioida olevan olennaisia vaikutuksia jätteen käsittelypalvelujen tarjontaan. Yksityisten jätehuoltoyritysten palvelut saattavat olla kuntien palveluja joustavampia, joskin pienet ja taajamien ulkopuoliset asiakkaat voivat kokea palvelun laadun heikentyvän, kun palvelujen kilpailutus tulisi järjestää itse.

Lainmuutoksen vaikutusten yritysten työllistämisedellytyksiin arvioidaan olevan koko sektoria ajatellen merkityksellisiä, sillä jätehuoltopalvelujen volyymi ei muutu. Muutoksia voi tapahtua kunnallisten jäteyhtiöiden ja yksityisten jätehuoltoyritysten kesken sekä yritysten välillä. Jos jätteen tuottajan vastuulle siirtyvät jätevirrat päätyisivät energiakäyttöön ulkomaille, vähentäisi tämä alan työllisyyttä Suomessa, mutta vaikutukset olisivat vähäisiä.

Lainmuutoksen arvioidaan vähentävän kunnan jätehuoltovastuun rajauksiin liittyviä tulkintaongelmia. Toisaalta ehdotetusta rajauksesta syntyy uusia tulkintatilanteita. Toistuvat muutokset yhdyskuntajätehuollon vastuunjakoon myös heikentävät lainsäädännön ennakoitavuutta ja hankaloittavat kuntien jätelaitosten investointien suunnittelua. Kuntien jätelaitosten markkinaehtoisesta ja toissijaisesta palvelun volyymiin liittyvät epävarmuustekijät lisääntyisivät lainmuutoksen seurauksena, jolloin ulkopuolisten kanssa tehtyjä sitoumuksia voi olla vaikea täyttää. Pitkällä tähtäimellä toiminta sopeutuu pienentyneisiin jätemääriin, mikä heikentäisi kunnan mahdollisuutta tarjota markkinaehtoisia ja toissijaista jätehuoltopalvelua.

Kunnallisten jätehuoltomääräysten soveltamisalan kaventuminen heikentäisi mahdollisuuksia ohjata yhdyskuntajätehuoltoa. Kunnan vastuunrajausta koskeva muutos myös rajaisi vastavasti kunnan järjestämän jäteneuvonnan, tiedotuksen ja valistuksen kohderyhmää. Yksityisillä jätehuoltoyrityksillä ei ole velvollisuutta järjestää jätteiden vähentämiseen ja kierrättämiseen tähtäävää neuvontaa, mutta useimmat yritykset toimivat tämän mukaisesti.

5 Asian valmistelu

5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Ympäristöministeriö teetti vaikutusarvion kunnan jätelain mukaisen vastuun rajaamisesta hallitusohjelmassa esitetyllä tavalla (ympäristöministeriön raportteja 20/2016). Arvioinnin kanssa samanaikaisesti oli vireillä julkisia hankintoja koskevan lainsäädännön uudistus, jonka sisältö ei arviointia tehdessä ollut vielä selvillä. Sitä ei näin ollen ole pystytty ottamaan huomioon arvioinnissa.

Ympäristöministeriö asetti 22.8.2016 työryhmän valmistelemaan jätelain muutosta yhdyskuntajätehuollon vastuunjaon osalta, selvittämään jätelain ja eduskunnan käsittelyssä olleen hankintalain yhteensovittamista sekä tekemään näitä koskevat ehdotukset vaikutusarvioineen. Työryhmässä olivat edustettuina ympäristöministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, valtiova-

rainministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, Kuntaliitto, Jätelaitosyhdistys ry, Elinkeinoelämän keskusliitto, Ympäristöteollisuus ja -palvelut YTP ry, Suomen Yrittäjät ry ja Maa- ja metsätaloustuottajien keskusliitto MTK ry. Lisäksi työryhmällä oli pysyvänä asiantuntijana edustus ympäristöministeriöstä, Kilpailu- ja kuluttajavirastosta ja Kuntaliiton julkisten hankintojen neuvontayksiköstä. Työryhmä piti viimeisen kokouksensa 28.2.2017.

Työryhmän työn tueksi ympäristöministeriö tilasi selvitysmies Mikko Alkiolta selvityksen, jossa tarkastellaan jätelain ja hankintalainsäädännön rajapintoja. Selvitys sisälsi yhdeksän toimenpide-ehdotuksen kokonaisuuden. Kyseessä oli selvitysmiehen itsenäinen ehdotus eikä sen osalta muodostettu yhteistä näkemystä työryhmässä.

Lakiesityksen vaikutusten arviointi pohjautuu ympäristöministeriön työryhmän työn yhteydessä laatimaan vaikutusarviointiluonnokseen. Siinä on hyödynnetty ympäristöministeriön teettämää erillistä vaikutusarviointia, Ympäristöteollisuus ja -palvelut ry:n teettämää arviointia, edellä mainittua selvitysmiehen selvitystä, Suomen ympäristökeskuksessa kuntien jätelaitosten toimittamien tietojen pohjalta tehtyjä laskelmia sekä asiantuntijoiden arvioita. Vaikutusarvioinnista pyydettiin myös taloustieteellinen asiantuntijalausunto VTT Janne Tukiaiselta.

Hallituksen esitystä on edelleen valmisteltu ympäristöministeriössä työryhmän loppuraportin ja muun valmisteluaineiston pohjalta.

5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Esityksestä pyydettiin lausunto 40 taholta.

Esitys lähetettiin lausuntokierroksen yhteydessä lainsäädännön arviointineuvostolle.

Täydennetään lausuntokierroksen jälkeen.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1.1 Lakiehdotusten perustelut

1.1.1 Jätelaki

2 §. Soveltamisala. Pykälän 1 momentin 3 kohtaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä viitattaisiin elohopea- asetukseen elohopean vientikieltoasetuksen asemesta.

22 §. Valtion viranomaiset. Pykälän 3 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä viitattaisiin elohopea-asetukseen elohopean vientikieltoasetuksen asemesta.

24. Yleiset valvontaviranomaiset. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä viitattaisiin elohopea-asetukseen elohopean vientikieltoasetuksen asemesta.

25 §. Muut valvontaviranomaiset. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä viitattaisiin elohopea-asetukseen elohopean vientikieltoasetuksen asemesta.

32 §. Kunnan velvollisuus järjestää jätehuolto. Kunnan yhdyskuntajätehuollon järjestämisvastuuta koskevaa 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi pääministeri Sipilän hallituksen ohjelman toimeenpanemiseksi. Kunnan vastuulta poistuisi sosiaali- ja terveyspalveluissa ja koulutustoiminnassa syntyvä yhdyskuntajäte sekä julkisessa hallinto- ja palvelutoiminnassa syntyvä muu yhdyskuntajäte, joiden jätehuollon järjestämisestä vastaisi jätteen haltija jätelain 4 luvun

mukaisesti. Asumisessa syntyvä yhdyskuntajäte säilyisi momentin 1 kohdan mukaan kunnan vastuulla. Lisäksi kunta vastaisi momentin 2 kohdan perusteella omassa hallinto- ja palvelutoiminnassaan syntyvän yhdyskuntajätteen jätehuollosta, mikä käsittäisi myös kunnan sosiaali- ja terveyspalveluissa sekä koulutustoiminnassa syntyvät yhdyskuntajätteet. Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen (Sote-uudistus) toteutuessa kunnan sosiaali- ja terveyspalveluissa syntyvien jätteiden jätehuolto siirtyisi maakuntien vastuulle. Kuten muu kunnan vastuulle kuuluva jäte, kunnan eri toimipaikoissa syntyvät yhdyskuntajätteet on jätelain 41 §:n 1 momentin mukaan luovutettava alueella järjestettyyn kiinteistöittäiseen jätteenkuljetukseen tai kunnan järjestämään alueelliseen vastaanottopaikkaan. Kunnan jätehuoltoviranomainen voisi myöntää poikkeuksen luovuttamisvelvollisuudesta jätelain 42 §:ssä säädetyin perustein. Kunnan hallinto- ja palvelutoiminnassa syntyvän yhdyskuntajätteen säilyttäminen kunnan vastuulla on perusteltua kunnan toimintaan liittyvien jätehuoltojärjestelyjen sujuvuuden varmistamiseksi ja hallinnollisen taakan minimoimiseksi.

Nykyiseen tapaan kunnan velvollisuutena olisi 1 momentin 3 kohdan mukaan järjestää liikehuoneistossa syntyvän yhdyskuntajätteen jätehuolto silloin, kun jätteet kerätään yhdessä muiden kiinteistöllä syntyvien kunnan järjestämisvastuulle kuuluvien yhdyskuntajätteiden kanssa. Kyse olisi tyypillisesti asuinkiinteistöissä sijaitsevista niin sanotuista kivijalkayrityksistä. Asuinkiinteistöjen ohella säännöstä sovellettaisiin kiinteistöihin, joissa syntyy kunnan omasta hallinto- ja palvelutoiminnasta peräisin olevaa jätettä ja joissa on lisäksi yhdyskuntajätettä tuottavia liikehuoneistoja. Liikehuoneistoissa syntyvän jätteen määrä olisi näissä tilanteissa yleensä vähäinen suhteessa kiinteistöllä syntyvän yhdyskuntajätteen kokonaismäärään. Käytännössä säännös mahdollistaisi kiinteistöllä kulloinkin tarkoituksenmukaiset jätehuoltoratkaisut, sillä liikehuoneistoissa syntyvän jätteen jätehuolto voitaisiin edelleen järjestää myös erillään kiinteistön muusta jätehuollosta. Säännös ei velvoita jätteen haltijaa järjestämään liikehuoneistossa syntyvän yhdyskuntajätteen keräystä ja muuta jätehuoltoa yhdessä kunnan vastuulle kuuluvan jätteen kanssa.

Kunnan on lisäksi 1 momentin 4 kohdan perusteella nykyiseen tapaan järjestettävä sellaisen yhdyskuntajätteen jätehuolto, joka kerätään alueellisessa putkikeräys- tai muussa vastaavassa keräysjärjestelmässä yhdessä kunnan vastuulle kuuluvan yhdyskuntajätteen kanssa.

33 §. Kunnan toissijainen jätehuoltopalvelu. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin selkeyden vuoksi kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun määritelmä. Pykälän otsikkoa muutettaisiin vastaavasti. Kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun edellytyksenä olisi edelleen yksityisen palvelutarjonnan puute. Kunta olisi tällaisessa tilanteessa velvollinen järjestämään jätehuollon, jos jätteen haltija tai tälle jätehuoltopalvelua tarjoava yritys tätä pyytää ja jos jäte laadultaan ja määrältään soveltuu kuljetettavaksi tai käsiteltäväksi kunnan jätehuoltojärjestelmässä. Voimassa olevan lain mukaan pyynnön esittää lähtökohtaisesti jätteen haltija, joka yleensä on elinkeinotoiminnassa syntyvän jätteen tuottaja. Ehdotuksen mukaan pyynnön voisi esittää myös jätteen haltijalle jätehuoltopalvelua tarjoava yritys, jolloin pyyntö voisi koskea jätteen käsittelypalveluja. Muutos selkiyttäisi eri toimijoiden lain mukaisia oikeuksia ja heijastaisi paremmin voimassa olevan säännöksen tulkinta- ja soveltamiskäytäntöä. Pyyntö esitettäisiin pääsääntöisesti kirjallisesti. Toiminnan operatiivisen luonteen vuoksi ja jätehuoltokäytäntöjen sujuvuuden varmistamiseksi pyyntö osoitettaisiin yleensä jätehuollon palvelutehtäviä hoitavalle kunnan jätelaitokselle.

Voimassa olevan lain mukaan kunnan on ennen suostumustaan toissijaisen jätehuoltopalvelun antamiseen arvioitava tarkoitukseen soveltuvin menettelyin muun palvelutarjonnan saatavuutta. Pykälän soveltamiskäytännössä on ollut epäselvyyttä palvelutarjonnan puutteen arviointimenettelystä ja tekijästä. Tästä syystä pykälää ehdotetaan selvennettäväksi siten, että kunnan tulisi 2 momentin perusteella olla selvillä jätehuollon palvelutarjonnasta siinä laajuudessa kuin

toissijaisen jätehuoltopalvelun tarpeen arviointi edellyttää. Arvioinnin toteutuksesta vastaisi jätelain 23 §:n 1 momentin perusteella kunnan jätehuoltoviranomainen. Arvioinnin sisältö ja toteuttamistapa suhteutettaisiin alueen jätehuoltomarkkinoiden tilanteeseen ja aktiivisuuteen. Arvioinnissa otettaisiin huomioon myös tarjolla olevan palvelun hinnan kohtuullisuus. Markkinatilannetta ja toissijaisen jätehuoltopalvelun tarvetta olisi tarkasteltava säännöllisin väliajoin ja aina markkinatilanteen olennaisesti muuttuessa.

Kunnan olisi huolehdittava arviointia koskevasta riittävästä tiedottamisesta, jotta toissijaista jätehuoltopalvelua käyttävät tai pyytävät toimijat olisivat tietoisia palveluun liittyvistä edellytyksistä ja menettelyistä. Markkinatilanteesta riippumatta kunnalla säilyisi oikeus kieltäytyä jätehuollon järjestämisestä, jos jäte olisi määränsä tai laatunsa takia teknisesti sopimatonta kunnan jätehuoltojärjestelmään. Kunta olisi ylipäätään velvollinen tarjoamaan toissijaista jätehuoltopalvelua vain käytettävissään olevan jätehuoltokapasiteetin puitteissa.

Ehdotetussa 3 momentissa säädettäisiin kunnan velvollisuudesta tehdä sopimus jatkuvasti ja säännöllisesti tarvittavasta toissijaisesta jätehuoltopalvelusta. Sopimuksen enimmäiskesto olisi kolme vuotta kuten nykyisin, jotta toissijaisen jätehuoltopalvelun tarve ja yksityisen palvelutarjonnan tilanne tulisivat säännöllisesti arvioiduksi ottaen huomioon ajoittain muuttuva markkinatilanne. Sopimuksen tulisi määräaikaaisuudestaan huolimatta olla sopimuspuolten irtisanottavissa sopimuksessa määritellyn irtisanomisajan kuluttua. Sopimus mahdollistaisi jätteen haltijalle tai muulle toimijalle toissijaisen jätehuoltopalvelun käytön sopimuskauden aikana, mutta ei kuitenkaan palvelun luonteen vuoksi velvoittaisi siihen.

Pykälän 4 momenttiin koottujen asetuksenantovaltuuksien nojalla valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä toissijaista jätehuoltopalvelua koskevan palvelupyynnön esittämiseen ja markkinatilanteen arviointiin liittyvistä seikoista.

42 §. Poikkeus velvollisuudesta luovuttaa jäte kunnan järjestämään jätehuoltoon. Pykälän 1 momenttia muutettaisiin vastaamaan 32 §:n 1 momentissa ehdotettuja muutoksia. Niiden seurauksena nykyisenkaltaisen poikkeusmahdollisuus velvollisuudesta luovuttaa jäte kunnan järjestämään jätehuoltoon on tarpeellinen vain silloin, kun kyse on kunnan omassa hallinto- ja palvelutoiminnassa syntyvästä jätteestä. Poikkeuksen myöntämisen tulisi edelleen olla kokonaisuutena arvioiden perusteltua kiinteistön jätehuollon järjestämiseksi. Jätteen haltijan järjestämän jätehuollon tulisi nykyisestä lievennettynä johtaa etusijajärjestyksen kannalta vähintään yhtä hyvään lopputulokseen kuin jos kunta järjestäisi jätehuollon. Poikkeus voitaisiin pykälässä säädetyin edellytyksin vastedes myöntää myös sellaiselle kiinteistölle, jolla syntyy vain yhdyskuntajätettä.

44 §. Kirjanpito kunnan jätehuoltopalveluista ja kuljettajan tiedonantovelvollisuus. Ehdotetussa 1 momentissa säädettäisiin, että kunnan tai kunnan jätehuoltoyhtiön olisi eriteltävä kirjanpidossaan kunnan vastuulle 32 §:ssä säädetyt jätehuollon palvelutehtävät, 33 §:n mukainen toissijainen jätehuoltopalvelu sekä mahdolliset muut kuin lakisääteiset jätehuollon palvelutehtävät. Näistä olisi tilikausittain laadittava erilliset laskelmat. Laskelmat tulisi tehdä nykyiseen tapaan palveluiden taloudellisesta tuloksesta. Lisäksi edellytettäisiin laskelmien tekemistä palveluiden liikevaihdosta, mikä olisi tarpeen ehdotetussa 145 a §:ssä tarkoitettujen jätehuollon sidos- ja hankintayksiköitä koskevien säännösten noudattamisen seuraamiseksi. Kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun läpinäkyvyyden varmistamiseksi edellytettäisiin myös, että tuloslaskelman liitteenä esitettäisiin tiedot toissijaisen jätehuoltopalvelun liikevaihdon jakautumisesta jätelajeittain (kuten yhdyskuntajäte, maa-ainesjäte, rakennus- ja purkujäte, muu jäte) sekä jätteen käsittelymenetelmittäin (kuten kierrätys, biologinen käsittely, energiana hyödyntäminen, loppukäsittely).

Eriteltävien palvelujen kirjanpito voitaisiin järjestää yhdessä pääkirjanpidon kanssa. Eriteltäville palveluille olisi kirjanpidossa osoitettava omat tilit tai palvelut tulisi eritellä laskentatun-
nisteiden muulla osalla kuten kustannuspaikalla, lähdekoodeilla taikka tehtävä- tai vastuuyksik-
kookoodilla. Erittelyvelvollisuus koskisi myös kuntayhtymää ja osana kunnan organisaatioita
toimivaa kunnallista liikelaitosta. Erittelyvelvollisuuden laiminlyönti olisi joko on kirjanpito-
rikkomuksena tai –rikoksena rangaistava teko.

Pykälän 2 momentin mukaan laskelmien laatimisessa noudatettaisiin soveltuvin osin kirjanpi-
tolain (1336/1997) säännöksiä tilinpäätöksestä. Tilintarkastajien olisi tarkastettava laskelmat
osana kunnan tai yhtiön tilintarkastusta ja laskelmat olisi liitettävä kunnan tai yhtiön tilinpää-
tökseen. Laskelmien julkaisemiseen liittyvän velvoitteen sanamuotoa täsmennettäisiin siten,
että laskelmien tulisi olla saatavilla yleisessä tietoverkossa. Kirjanpitovelvoitteisiin ehdotetut
uudet vaatimukset olisivat tarpeen kunnan ja kunnan jätehuoltoyhtiön toiminnan ja hinnoitte-
lun läpinäkyvyyden seuraamiseksi sekä kunnan lakisääteisen perusvastuun, toissijaisen jäte-
huoltopalvelun ja markkinaehtoisen toiminnan välisen ristisubvention ehkäisemiseksi.

Kirjanpidon toteuttaminen ja erillisten laskelmien laatiminen 1 momentin mukaisesti olisi jä-
tettä vastaanottavalle kunnalle tai kunnan jätehuoltoyhtiölle käytännössä mahdollista vain, jos
ne saavat tarvittavat tiedot jätteen alkuperästä eli siitä, mistä kunnan palvelusta jäte on peräi-
sin. Ehdotetun 3 momentin mukaan jätteen kuljettajan tulisi antaa jätteen vastaanottajalle jät-
teen alkuperää koskevat tiedot kunnan lakisääteisen perusvastuun, toissijaisen jätehuoltopalve-
lun sekä markkinaehtoisen palvelun nojalla kuljettamastaan jätteestä. Jätteen kuljettajan kerä-
tessä samaan kuormaan eri perusteilla vastaanotettua jätettä, tulisi tiedot tällaisista sekakuor-
mista antaa jätteen alkuperän mukaan eriteltyinä. Tilintarkastuslain (1141/2015) mukaisesti
hyväksytyn tilintarkastajan tulisi kunnalle tai kunnan jätehuoltoyhtiölle tilinpäätöstä varten an-
tamallaan lausunnolla vahvistaa, vastaavatko jätteen kuljettajan jätteen alkuperästä antamat
tiedot kuljettajan kirjanpitoon jätelain 119 §:n 1 momentin nojalla sisällytetyt tiedot. Kir-
janpitoon perustuvalla tietojen tarkastamisella voitaisiin jälkikäteen varmentaa jätteen kuljetta-
jan antamien tietojen oikeellisuus. Lausunnon voisi antaa jätteen kuljettajan tilintarkastaja tai
muu tilintarkastuslain mukaan hyväksytty tilintarkastaja, jos kyseessä on pieni toiminnanhar-
joittaja, joka ei ole tilintarkastusvelvollinen. Jätteen kuljettajan tiedonantovelvoitteen laimin-
lyönnistä voitaisiin 147 §:n 2 momenttiin ehdotetun muutoksen johdosta tuomita sakkoran-
gaistus.

Ehdotetun 4 momentin nojalla valtioneuvoston asetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset
1 momentissa tarkoitettuihin laskelmiin sisällytettävistä tiedoista, 3 momentissa tarkoitetuista
jätteen alkuperää koskevista tiedoista ja niiden toimittamisesta vastaanottajalle, hyväksytyn ti-
lintarkastajan lausuntoon sisällytettävistä tiedoista sekä muista näihin rinnastettavista seikois-
ta.

122 §. Tiedonsaantioikeus. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä vii-
tattaisiin elohopea- asetukseen elohopean vientikieltoasetuksen asemesta.

145 a §. Sidos- ja hankintayksiköitä koskevat erityiset säännökset. Lakiin ehdotetaan lisättä-
väksi uusi 145 a §, jonka mukaan kunnan jätehuollon toimialalla toimiviin sidosyksiköihin ja
hankintayksiköihin ei sovellettaisi hankintalain 15 §:n 1 momentissa ja 16 §:n 1 momentissa
tarkoitettua yksikön liiketoimintaa rajoittavaa 500 000 euron rajaa ja yksikön ulosmyyntiraja
olisi pysyvästi 10 prosenttia. Ehdotettua ulosmyyntirajaa sovellettaisiin kunnan järjestämiin
jätteen keräys-, kuljetus-, hyödyntämis- ja loppukäsittelypalveluihin. Vuoden 2017 loppuun
saakka sovellettaisiin 15 prosentin ulosmyyntirajaa hankintalain 174 §:n 5 momentin mukai-
sesti. Hankintalasta poikkeava ulosmyyntiraja olisi tarpeen jätehuollon toimivuuden turvaa-
miseksi. Yhdessä kunnan jätehuoltovastuun rajaamisen kanssa ehdotettu ulosmyyntiraja joh-

taisi toisaalta markkinoiden avautumiseen ja kilpailuneutraliteetin parantumiseen jätealalla. Jos ulosmyyntiraja uhkasi ylittyä, kunnan jätelaitoksen tulisi sopeuttaa toimintaansa.

Kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun liikevaihtoa ei lasketa ehdotettuun ulosmyyntirajaan, sillä kyse on kuntien lakisääteisestä velvollisuudesta, joka ei ylipäättään ole voimassa, jos markkinoilla on muuta palvelutarjontaa. Myöskään hankintalain 15 §:n 3 momentin mukaista markkinapuutteen arviointiin tarkoitettua avoimuusilmoitusmenettelyä ei mainituista syistä sovelleta kunnan toissijaisiin jätehuoltopalveluihin. Toissijaisen jätehuoltopalvelun edellytykset saattaisivat kuitenkin markkinaehtoisen toiminnan liiallisen rajaamisen seurauksena tosiasiassa heiketä kuntien jätehuoltoyhtiöiden sopeuttaessa toimintaansa tiukentuviin ulosmyyntirajoihin. Yhdessä kunnan vastuun rajaamisen ja korvaavan markkinaehtoisen jätehuoltopalvelun puutteen kanssa tämä saattaisi äärimmillään johtaa siihen, ettei jätehuoltopalveluja olisi kohtuullisesti saatavilla esimerkiksi syrjäseuduilla. Varsinkin sosiaali- ja terveydenhuollon jätteen erityistarpeet huomioivien jätehuoltopalveluiden saatavuudessa voisi olla ongelmia. Ehdotettu ulosmyyntiraja varmistaisi hankintalain mukaisia ulosmyyntirajoja paremmin valmiuden toissijaisen jätehuoltopalvelun ylläpitoon myös jatkossa.

Pykälässä todettaisiin selvyuden vuoksi, että ehdotettua 10 prosentin ulosmyyntirajaa lukuun ottamatta kunnan jätehuollon toimialalla toimiviin sidosyksiköihin ja hankintayksiköihin sovellettaisiin hankintalain säännöksiä. Sidosyksikkösuhteen ja hankintayksiköiden välisen yhteistoiminnan muut edellytykset määräytyisivät näin ollen hankintalain 15 §:n ja 16 §:n perusteella. Kilpailu- ja kuluttajavirasto valvoo sidosyksikkösäännösten noudattamista hankintalain 15 luvun nojalla. Lisäksi se valvoo kilpailulain 30 a §:n perusteella kilpailun tasapuolisuutta julkisen ja yksityisen elinkeinoelämän välillä.

147 §. Rangaistussäännökset. Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin uusi 20 kohta, jossa viitattaisiin jätteen kuljettajalle 44 §:n 3 momentissa ehdotetun tiedonantovelvollisuuden laiminlyöntiin. Kuljettajat ovat käytännössä antaneet jätteen alkuperää koskevia tietoja vaihtelevasti, eivätkä tiedot ole kaikissa tapauksissa olleet riittävän täsmällisiä kunnilta ja niiden jätelaitoksilta edellytetyn kirjanpidollisen erittelyn toteuttamiseksi. Säännöksen soveltamiskäytännöstä saatujen kokemusten perusteella on koettu, ettei jätelaki tarjoa riittävästi välineitä puuttua havaittuihin laiminlyönteihin. Ehdotuksessa säädettäisiin jätteen kuljettajalle asetetun tiedonantovelvollisuuden laiminlyönti jätelain rikkomisena rangaistavaksi. Momentin 18 ja 19 kohtaan tehtäisiin ehdotetusta muutoksesta johtuvat tekniset muutokset. Lisäksi 19 kohtaa muutettaisiin siten, että siinä viitattaisiin elohopea- asetukseen elohopean vientikieltoasetuksen asemesta.

1.2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

Lakiehdotukseen liittyvät yksityiskohtaiset säännökset annettaisiin valtioneuvoston asetuksella. Asetuksen säännökset perustuisivat jätelakiin ehdotettuihin kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun edellytyksiä ja menettelyä sekä kunnan ja kunnan jätehuoltoyhtiön kirjanpitoa ja jätteen kuljettajan tiedonantovelvoitteita koskeviin vaatimuksiin. Jäteasetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset toissijaista jätehuoltopalvelua koskevaan pyyntöön sisällytettävistä tiedoista ja pyynnön esittämismenettelystä. Lisäksi asetuksella säädettäisiin jätehuollon palvelutarjonnan arviointimenettelyä ja arvioinnista tiedottamista koskevista yksityiskohtaisista vaatimuksista. Jäteasetuksella annettaisiin myös tarkemmat säännökset jätehuoltopalvelujen kirjanpitoon sisällytettävien laskelmien tiedoista sekä jätteen kuljettajan tiedonantovelvollisuuden sisällöstä ja tietojen toimittamisesta.

1.3 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2018.

Jos kunnassa on käytössä kunnan järjestämä jätteenkuljetus, kunta voisi ehdotetun siirtymäsäännöksen nojalla jatkaa yhden tai useamman kuljetusyrittäjän kanssa ennen lain voimaantuloa tehdyn kuljetussopimuksen mukaista jätteenkuljetusta myös sen vastuun piiristä pois siirtyvän jätteen osalta sopimuksen voimassaolon ajan, mutta kuitenkin enintään kolmen vuoden ajan ehdotetun muutoksen voimaantulosta. Siirtymäkausi olisi tarpeen, koska kuljetusurakat joudutaan useissa tapauksissa suunnittelemaan ja kilpailuttamaan uudelleen sopimusten perusteiden muuttumisen johdosta, ja jotta kuntien julkiset hankinnat voitaisiin tehdä asianmukaisesti kilpailua edistävällä porrastetulla aikataululla. Lain voimaantulon jälkeen tehtävien kuljetussopimusten osalta noudatettaisiin heti uusia säännöksiä.

1.4 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Esitys laiksi jätelain muuttamisesta sisältää perustuslain näkökulmasta merkityksellisiä säännösehdotuksia. Ehdotukseen liittyvät keskeiset perusoikeudet ovat vastuuta ympäristöstä koskeva perustuslain 20 §, 15 §:ssä säädetty omaisuuden suoja, 6 §:ssä säädetty yhdenvertaisuus sekä 18 §:ssä säädetty elinkeinovapaus. Myös perustuslain 8 §:n rikosoikeudellinen laillisuusperiaate, 80 §:n laillisuusperiaate ja kuntien itsehallintoa koskeva 121 § on otettava huomioon. Voimassa olevan jätelain perustuslain mukaisuutta arvioitiin laajasti hallituksen esityksessä jätelaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 199/2010 vp) sekä asiaa koskevassa perustuslakivaliokunnan lausunnossa (PeVL 58/2010 vp). Tuolloin esitetyt perustelut pätevät pitkälti edelleen.

Yhdyskuntajätehuollon vastuunjakoon ehdotettujen muutosten seurauksena kunnan jätehuollon järjestämisvastuu kaventuasi asumisessa ja kunnan hallinto- ja palvelutoiminnassa syntyviin yhdyskuntajätteisiin. Lisäksi kunnalla olisi velvollisuus tarjota toissijaisesti jätehuoltopalveluja tilanteissa, joissa muuta palvelutarjontaa ei ole kohtuullisesti saatavilla. Kunnan vastuu toteuttaa perustuslain 20 §:n mukaista ympäristöperusoikeutta sekä 6 §:n yhdenvertaisuusperiaatetta, joiden avulla varmistetaan asianmukainen jätehuolto ja jätehuoltopalvelujen saatavuutta kaikille jätteen tuottajille kaikissa olosuhteissa. Kunnan toissijainen jätehuoltovelvollisuus turvaa jätehuoltopalveluiden kohtuullisen saatavuuden silloinkin, kun se on ensisijaisesti jätetty jätteen haltijoiden ja yksityisten jäteyritysten sopimuksen varaan (PeVL 58/2010 vp). Sääntely kuvaa jätehuollon luonnetta välttämättömyyspalveluna, jonka edellytyksistä julkisen vallan on viime kädessä huolehdittava. Toisaalta kunnan vastuun kaventuminen luo yhdessä ehdotettuun jätelain 145 a §:ään sisältyvän sidosyksikkösäätelyn kanssa edellytyksiä perustuslain 18 §:ssä tarkoitetun elinkeinovapauden toteutumiselle.

Ehdotettuun lakiin liittyvä jätteenkuljetussopimuksia koskeva siirtymäaika tarkoittaisi taannehtivaa puuttumista kunnan ja kuljetusyritysten välisiin yksityisoikeudellisiin sopimussuhteisiin ja sitä on näin ollen arvioitava luottamuksensuojaperiaatteen näkökulmasta. Perustuslain 15 §:n mukainen omaisuudensuoja turvaa myös sopimussuhteiden pysyvyyttä, joskaan kielto puuttua taannehtivasti sopimussuhteiden koskemattomuuteen ei ole ehdoton. Yhdyskuntajätehuollon vastuunjakoon ehdotetut muutokset tarkoittaisivat käytännössä toimintalohkon uudelleenjärjestelyä. Jätteen haltijan kannalta olisi ongelmallista, jos tämä olisi sidottu kunnan tekemään kuljetussopimukseen vielä pitkään jätehuollon järjestämisvastuun siirtymisen jälkeen. Elinkeinonharjoittajat tai kunnat eivät voi tällaisessa tilanteessa perustellusti odottaa lainsäädännön pysyvän kaikissa oloissa muuttumattomana. Perustuslain 15 §:ään palautuvan perusteltujen odotusten suojan näkökulmasta on kuitenkin tärkeää, että laissa säädetään riittävästä siirtymäajasta, jotta kuljetusyrityksille jää aikaa sopeuttaa toimintansa muuttuviin olosuhteisiin ja jotta kunnat voivat toteuttaa kuljetusurakoiden suunnittelun ja kilpailutuksen asianmukaisesti. Perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön perusteella tällainen riittävä siirtymäaika voisi olla esimerkiksi 3–4 vuotta, eikä ehdotettua kolmen vuoden siirtymäaikaa näin ollen

voida pitää ongelmallisena perustuslain kannalta (PeVL 58/2010 vp, PeVL 41/2010 vp, PeVL 36/2010 vp).

Perustuslain 121 §:n mukaan kuntien hallinnon yleisistä perusteista ja kunnille annettavista tehtävistä tulee säätää lailla. Ehdotetulla jätelain 32 §:n yhdyskuntajätehuollon vastuunjakoa koskevalla muutoksella sekä jätelain 33 §:ssä tarkoitetun kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun täsmentämisellä muutettaisiin kunnan jätelain mukaisia tehtäviä perustuslain säännös huomioon ottaen. Jätelakiin ehdotetun uuden 145 a §:n mukainen sidosyksikkösääntely on merkityksellistä kunnallisen itsehallinnon kannalta, mutta ei kuitenkaan olisi niin merkityksellistä puuttumista itsehallinnon ominaispiirteisiin, että se olisi ristiriidassa perustuslain 121 §:n kanssa (PeVL 49/2016 vp). Esitys ei vaikuttaisi kunnan oikeuteen organisoida toimintansa perustuslaissa tarkoitetulla tavalla.

Lakiehdotukseen sisältyviä asetuksenantovaltuuksia tulee arvioida perustuslain 80 §:n valossa, jonka mukaan valtioneuvosto voi antaa asetuksia laissa säädetyn valtuuden nojalla. Lailla on kuitenkin säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista. Ehdotetun lain toimeenpanon kannalta keskeisimmät asetuksenantovaltuudet sisältyvät jätelain 33 §:ään, jonka 4 momentin mukaan jäteasetuksella annettaisiin yksityiskohtaisemmat säännökset kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua koskevaan pyyntöön sisällytettävistä tiedoista ja pyynnön esittämisestä, jätehuollon palvelutarjonnan selvittämisestä, kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun tarpeen arvioinnista ja siitä tiedottamisesta sekä muista näihin rinnastettavista seikoista. Ehdotettuun 44 §:ään sisältyvät asetuksenantovaltuudet ovat luonteeltaan teknisempiä ja koskevat jätehuoltopalvelujen kirjanpidolliseen erittelyyn sisällytettäviä tietoja sekä jätteen kuljettajan tiedonantovelvollisuuden sisältöä ja tietojen toimittamista. Asetuksenantovaltuudet on sidottu jätelain asiaa koskeviin perussäännöksiin ja niiden muotoilussa on otettu huomioon perustuslain 80 § siten, että valtuutukset ovat riittävän täsmällisiä ja tarkkarajaisia.

Jätelain 147 §:n 2 momenttiin ehdotetun uuden 20 kohdan mukaan jätteen kuljettajalle kuuluvan tiedonantovelvollisuuden laiminlyönti olisi jätelain rikkomisena rangaistava teko, josta on seurauksena sakkorangaistus. Säännöksessä on otettu huomioon perustuslain 8 §:n rikosoikeudellinen laillisuusperiaate, jonka mukaan kunkin rikoksen tunnusmerkistö on ilmaistava laissa riittävällä täsmällisyydellä siten, että säännöksen sanamuodon perusteella on ennakoitavissa, onko jokin toiminta tai laiminlyönti rangaistavaa (esim. PeVL 40/2002 vp, PeVL 12/2010 vp).

Edellä kerrotuilla perusteilla lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

jätelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan jätelain (646/2011) 2 §:n 4 momentti, 22 §:n 3 momentti, 24 §:n 1 momentti, 25 §:n 4 momentti, 32 §:n 1 momentti, 33 §, 42 §:n 1 momentti, 44 §, 122 §:n 1 momentti ja 147 §:n 2 momentin 18 ja 19 kohta,

sellaisina kuin niistä ovat 2 §:n 4 momentti, 22 §:n 3 momentti, 24 §:n 1 momentti, 25 §:n 4 momentti, 122 §:n 1 momentti ja 147 §:n 2 momentin 19 kohta laissa 1104/2011, 42 §:n 1 momentti laissa 195/2012 sekä 147 §:n 2 momentin 18 kohta laissa 410/2014, sekä

lisätään lakiin uusi 145 a § ja 147 §:n 2 momenttiin uusi 20 kohta seuraavasti:

2 §

Soveltamisala

Mitä tässä laissa säädetään jätteestä, koskee elohopeaa, joka elohopeasta ja asetuksen (EY) N:o 1102/2008 kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU)2017/xxx, jäljempänä *elohopea-asetus*, 11 artiklan mukaan katsotaan jätteeksi ja on varastoitava ja sijoitettava jätteenä.

22 §

Valtion viranomaiset

Suomen ympäristökeskus on jätteensiirtoasetuksessa tarkoitettu toimivaltainen viranomainen, joka vastaa yhteistyöstä muiden toimivaltaisten viranomaisten kanssa jätteen kansainvälisen siirron valvonnassa. Suomen ympäristökeskus on myös jätteensiirtoasetuksen mukainen yhteyshenkilö. Suomen ympäristökeskus on lisäksi elohopea-asetuksen mukainen toimivaltainen viranomainen.

24 §

Yleiset valvontaviranomaiset

Tämän lain mukaisia yleisiä valvontaviranomaisia ovat elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus sekä kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta annetussa laissa (64/1986) tarkoitettu kunnan ympäristönsuojeluviranomainen. Ne valvovat tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista. Lisäksi ne valvovat elohopea-asetuksen 11 artiklan sekä 13 artiklan 1 ja 3 kohdan säännösten noudattamista.

25 §

Muut valvontaviranomaiset

Tullilaitos valvoo toimialallaan 68 §:ssä tarkoitettuja juomapakkauksia koskevien tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamista sekä yhteistyössä Suomen ympäristökeskuksen kanssa jätteiden kansainvälisiä siirtoja. Tullilaitos valvoo lisäksi elohopea-asetuksen 3 artiklassa säädetyn vientirajoituksen ja 4 artiklassa säädetyn tuontirajoituksen noudattamista.

32 §

Kunnan velvollisuus järjestää jätehuolto

Kunnan on järjestettävä seuraavien, muiden kuin vaarallisten jätteiden jätehuolto:

- 1) vakinaisessa asunnossa, vapaa-ajan asunnossa, asuntolassa ja muussa asumisessa syntyvä jäte, mukaan lukien sako- ja umpikaivoliete;
 - 2) kunnan hallinto- ja palvelutoiminnassa syntyvä yhdyskuntajäte;
 - 3) liikehuoneistossa syntyvä yhdyskuntajäte, joka kerätään kiinteistöllä yhdessä 1 ja 2 kohdassa tarkoitetun jätteen kanssa;
 - 4) muu yhdyskuntajäte, joka kerätään yhdessä 1–3 kohdassa tarkoitetun jätteen kanssa alueellisessa putkikeräys- tai muussa vastaavassa keräysjärjestelmässä.
-

33 §

Kunnan toissijainen jätehuoltopalvelu

Kunnan on järjestettävä muun kuin 32 §:ssä tarkoitetun jätteen jätehuolto, jos jätteen haltija tätä muun palvelutarjonnan puutteen vuoksi pyytää ja jäte laadultaan ja määrältään soveltuu kuljetettavaksi tai käsiteltäväksi kunnan jätehuoltojärjestelmässä (*kunnan toissijainen jätehuoltopalvelu*). Pyynnön voi jätteen haltijan puolesta esittää jätteen kuljettaja tai muu toimija osana tarjoamaansa jätehuoltopalvelua, kun pyyntö koskee jätteen käsittelyä.

Kunnan on oltava selvillä jätehuollon palvelutarjonnasta siinä laajuudessa kuin on välttämätöntä kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun tarpeen arvioimiseksi. Kunnan on huolehdittava arviointia koskevasta riittävästä tiedottamisesta kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua käyttäville tai pyytäville toimijoille.

Jos kysymyksessä on jatkuvasti ja säännöllisesti tarvittava kunnan toissijainen jätehuoltopalvelu, kunnan on tehtävä jätteen haltijan tai muun 1 momentissa tarkoitetun toimijan kanssa sopimus, jonka kesto voi olla enintään kolme vuotta kerrallaan ja jonka osapuolet voivat irtisanoa sopimuksessa määritellyn irtisanomisajan kuluttua.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua koskevaan pyyntöön sisällytettävistä tiedoista, pyynnön esittämisestä, jätehuollon palvelutarjonnan selvittämisestä, kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun tarpeen arvioinnista ja siitä tiedottamisesta sekä muista näihin rinnastettavista seikoista.

42 §

Poikkeus velvollisuudesta luovuttaa jäte kunnan järjestämään jätehuoltoon

Kunta voi jätteen haltijan hakemuksesta päättää, että 32 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua jätteen jätehuolto 41 §:n 1 momentista poiketen voidaan järjestää 4 luvun mukaisesti, jos tämä on kokonaisuutena arvioiden perusteltua kiinteistön jätehuollon järjestämiseksi ja johtaa etusijajärjestyksen toimeenpanon kannalta vähintään yhtä hyvään lopputulokseen eikä siitä aiheudu vaaraa tai häitää ympäristölle eikä terveydelle. Päätös tehdään määräajaksi enintään viideksi vuodeksi.

44 §

Kirjanpito kunnan jätehuoltopalveluista ja kuljettajan tiedonantovelvollisuus

Jos kunta tai 43 §:n mukainen yhtiö hoitaa kunnan velvollisuudeksi 32 §:ssä säädetyn jätehuollon lisäksi kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua tai muuta jätehuoltoa, tiedot mainittujen palvelujen liikevaihdosta ja taloudellisesta tuloksesta on eriteltävä kirjanpidossa ja palveluista on laadittava tilikausittain erilliset laskelmat. Tuloslaskelman liitteenä on esitettävä kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun liikevaihdon jakautuminen jätelajeittain ja jätteen käsittelymenetelmittäin.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen laskelmien laatimisessa on soveltuvin osin noudatettava, mitä kirjanpitolaissa (1336/1997) säädetään tilinpäätöksestä. Tilintarkastajien on tarkastettava laskelmat osana kunnan tai yhtiön lakisääteistä tilintarkastusta. Laskelmat on liitettävä kunnan tai yhtiön tilinpäätökseen. Ne on julkaistava ja oltava saatavilla yleisessä tietoverkossa.

Jätteen kuljettajan on annettava vastaanottajalle tarvittavat tiedot jätteen alkuperästä kirjanpidon toteuttamiseksi ja erillisten laskelmien laatimiseksi 1 momentissa tarkoitettulla tavalla. Tiedot on annettava jätteen alkuperän mukaan eriteltynä, jos kunnan jätehuoltopalveluina hoidettavia jätteitä kuljetetaan yhdessä. Tilintarkastuslain (1141/2015) mukaisesti hyväksytyn tilintarkastajan on annettava kunnalle tai 43 §:n mukaiselle yhtiölle tilinpäätöstä varten lausunto siitä, vastaavatko annetut tiedot jätteen kuljettajan kirjanpitoon 119 §:n 1 momentin nojalla sisällytetyt tiedot.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitettuihin laskelmiin sisällytettävistä tiedoista, 3 momentissa tarkoitetuista jätteen alkuperää koskevista tiedoista ja niiden toimittamisesta vastaanottajalle, hyväksytyn tilintarkastajan antamaan lausuntoon sisällytettävistä tiedoista sekä muista näihin rinnastettavista seikoista.

122 §

Tiedonsaantioikeus

Valvontaviranomaisella, ympäristöministeriöllä ja Suomen ympäristökeskuksella tai tämän määräämällä virkamiehellä tai viranhaltijalla on oikeus pyynnöstä saada tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten sekä elohopea-asetuksen noudattamisen valvontaa ja lain täytäntöönpanoa varten:

145 a §

Sidos- ja hankintayksiköitä koskevat erityiset säännökset

Poiketen siitä, mitä julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1397/2016) 15 §:n 1 momentissa ja 16 §:n 1 momentissa säädetään sidosyksiköihin ja hankintayksiköihin sovellettavista prosenttiosuuksista ja euromääräisistä rajoituksista, kunnan jätehuollon toimialalla toimiviin sidosyksiköihin ja hankintayksiköihin sovellettava prosenttiosuus on 10 eikä niihin sovelleta 500 000 euron rajoitusta. Muutoin noudatetaan julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettua lakia.

147 §

Rangaistussäännökset

Joka muulla kuin 1 momentissa tarkoitetulla tavalla tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta:

18) tuo maahan, vie maasta tai siirtää Suomen alueen kautta jätettä tämän lain tai sen nojalla annetun säännöksen tai yksittäistapausta koskevan määräyksen taikka jätteesiirtoasetuksen vastaisesti, lukuun ottamatta kuitenkin 131 §:n 2 momentin 8 ja 9 kohdassa säädettyjä laiminlyöntejä,

19) rikkoo elohopea-asetuksen 3 ja 4 artiklan mukaista jätteeksi katsottavan elohopean vienti- tai tuontirajoitusta tai 8 artiklan 1 ja 2 kohdan kieltoja, jotka koskevat uusia lisättyä elohopeaa sisältäviä tuotteita ja uusia valmistusprosesseja tai 11 artiklan tai 13 artiklan 1 ja 3 kohdan säännöksiä jätteen sijoittamisesta tai varastoinnista taikka laiminlyö 8 artiklan 3 kohdan, 12 artiklan tai 14 artiklan mukaisen jätteitä koskevien tietojen toimittamisvelvollisuuden taikka

20) laiminlyö 44 §:n 3 momentin mukaisen jätteen kuljettajan tiedonantovelvollisuuden, on tuomittava, jollei teosta ole muualla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta, *jätelain rikkomisesta* sakkoon.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Kunta, joka on järjestänyt ennen tämän lain voimaantuloa voimassa olleiden säännösten nojalla vastuulleen kuuluneen muun kuin 32 §:n 1 momentissa tarkoitetun jätteen kuljetuksen 36 §:n mukaisesti, voi jatkaa järjestelyä asianomaisen yhteisön tai yrityksen kanssa tehdyn sopimuksen voimassaolon ajan, kuitenkin enintään kolmen vuoden ajan tämän lain voimaantulosta. Kunnan näin menetellessä asianomaista jätteen haltijaa eivät tuona aikana koske jätelain 28 §:ssä säädetty velvollisuudet jätehuollon järjestämisessä.

Laki

jätelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan jätelain (646/2011) 2 §:n 4 momentti, 22 §:n 3 momentti, 24 §:n 1 momentti, 25 §:n 4 momentti, 32 §:n 1 momentti, 33 §, 42 §:n 1 momentti, 44 §, 122 §:n 1 momentti ja 147 §:n 2 momentin 18 ja 19 kohta,

sellaisina kuin niistä ovat 2 §:n 4 momentti, 22 §:n 3 momentti, 24 §:n 1 momentti, 25 §:n 4 momentti, 122 §:n 1 momentti ja 147 §:n 2 momentin 19 kohta laissa 1104/2011, 42 §:n 1 momentti laissa 195/2012 sekä 147 §:n 2 momentin 18 kohta laissa 410/2014, sekä

lisätään lakiin uusi 145 a § ja 147 §:n 2 momenttiin uusi 20 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

2 §

Soveltamisala

Soveltamisala

Mitä tässä laissa säädetään jätteestä, koskee metallista elohopeaa, joka metallisen elohopean ja tiettyjen elohopeayhdisteiden ja -seosten viennin kieltämisestä sekä metallisen elohopean turvallisesta varastoinnista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1102/2008, jäljempänä *elohopean vientikieltoasetus*, mukaan katsotaan jätteeksi ja on varastoitava ja sijoitettava jätteenä.

Mitä tässä laissa säädetään jätteestä, koskee elohopeaa, joka elohopeasta ja asetuksen (EY) N:o 1102/2008 kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU)2017/xxx, jäljempänä **elohopea-asetus**, 11 artiklan mukaan katsotaan jätteeksi ja on varastoitava ja sijoitettava jätteenä.

22 §

22 §

Valtion viranomaiset

Valtion viranomaiset

Suomen ympäristökeskus on jätteensiirtoasetuksessa tarkoitettu toimivaltainen viranomainen, joka vastaa yhteistyöstä muiden toimivaltaisten viranomaisten kanssa jätteen kansainvälisen siirron valvonnassa. Suomen

Suomen ympäristökeskus on jätteensiirtoasetuksessa tarkoitettu toimivaltainen viranomainen, joka vastaa yhteistyöstä muiden toimivaltaisten viranomaisten kanssa jätteen kansainvälisen siirron valvonnassa. Suomen

Voimassa oleva laki

ympäristökeskus on myös jätteesiirtoasetuksen mukainen yhteyshenkilö. Suomen ympäristökeskus on lisäksi elohopean vientikieltoasetuksen mukainen toimivaltainen viranomainen.

24 §

Yleiset valvontaviranomaiset

Tämän lain mukaisia yleisiä valvontaviranomaisia ovat elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus sekä kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta annetussa laissa (64/1986) tarkoitettu kunnan ympäristönsuojeluviranomainen. Ne valvovat tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista. Lisäksi ne valvovat elohopean vientikieltoasetuksen 2 artiklan, 3 artiklan 1 kohdan ja 4 artiklan 1 kohdan säännösten noudattamista.

25 §

Muut valvontaviranomaiset

Tullilaitos valvoo toimialallaan 68 §:ssä tarkoitettuja juomapakkauksia koskevien tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamista sekä yhteistyössä Suomen ympäristökeskuksen kanssa jätteiden kansainvälisiä siirtoja. Tullilaitos valvoo lisäksi elohopean vientikieltoasetuksen 1 artiklassa säädetyn vientikiellon noudattamista.

32 §

Kunnan velvollisuus järjestää jätehuolto

Kunnan on järjestettävä seuraavien, muiden kuin vaarallisten jätteiden jätehuolto:

1) vakinaisessa asunnossa, vapaa-ajan asunnossa, asuntolassa ja muussa asumisessa

Ehdotus

ympäristökeskus on myös jätteesiirtoasetuksen mukainen yhteyshenkilö. Suomen ympäristökeskus on lisäksi *elohopea-asetuksen* mukainen toimivaltainen viranomainen.

24 §

Yleiset valvontaviranomaiset

Tämän lain mukaisia yleisiä valvontaviranomaisia ovat elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus sekä kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta annetussa laissa (64/1986) tarkoitettu kunnan ympäristönsuojeluviranomainen. Ne valvovat tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista. Lisäksi ne valvovat *elohopea-asetuksen 11 artiklan sekä 13 artiklan 1 ja 3 kohdan* säännösten noudattamista.

25 §

Muut valvontaviranomaiset

Tullilaitos valvoo toimialallaan 68 §:ssä tarkoitettuja juomapakkauksia koskevien tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamista sekä yhteistyössä Suomen ympäristökeskuksen kanssa jätteiden kansainvälisiä siirtoja. Tullilaitos valvoo lisäksi *elohopea-asetuksen 3 artiklassa säädetyn vientirajoituksen ja 4 artiklassa säädetyn tuontirajoituksen* noudattamista.

32 §

Kunnan velvollisuus järjestää jätehuolto

Kunnan on järjestettävä seuraavien, muiden kuin vaarallisten jätteiden jätehuolto:

1) vakinaisessa asunnossa, vapaa-ajan asunnossa, asuntolassa ja muussa asumisessa

Voimassa oleva laki

syntyvä jäte, mukaan lukien sako- ja umpikaivoliete;

2) sosiaali- ja terveyspalveluissa ja koulutustoiminnassa syntyvä yhdyskuntajäte;

3) valtion, kuntien, seurakuntien ja muiden julkisoikeudellisten yhteisöjen sekä julkisoikeudellisten yhdistysten hallinto- ja palvelutoiminnassa syntyvä muu kuin 2 kohdassa tarkoitettu yhdyskuntajäte;

4) liikehuoneistossa syntyvä yhdyskuntajäte, joka kerätään kiinteistöllä yhdessä 1–3 kohdassa tarkoitetun jätteen kanssa;

5) muu yhdyskuntajäte, joka kerätään yhdessä 1–4 kohdassa tarkoitetun jätteen kanssa alueellisessa putkikeräys- tai muussa vastavassa keräysjärjestelmässä.

Ehdotus

syntyvä jäte, mukaan lukien sako- ja umpikaivoliete;

2) *kunnan hallinto- ja palvelutoiminnassa syntyvä yhdyskuntajäte;*

3) liikehuoneistossa syntyvä yhdyskuntajäte, joka kerätään kiinteistöllä yhdessä 1 ja 2 kohdassa tarkoitetun jätteen kanssa;

4) muu yhdyskuntajäte, joka kerätään yhdessä 1–3 kohdassa tarkoitetun jätteen kanssa alueellisessa putkikeräys- tai muussa vastaavassa keräysjärjestelmässä.

33 §

Kunnan velvollisuus järjestää jätehuolto toissijaisesti

Kunnan on järjestettävä muun kuin 32 §:ssä tarkoitetun jätteen jätehuolto, jos jätteen haltija tätä muun palvelutarjonnan puutteen vuoksi pyytää ja jäte laadultaan ja määrältään soveltuu kuljetettavaksi tai käsiteltäväksi kunnan jätehuoltojärjestelmässä. Jos kysymyksessä on jatkuvasti ja säännöllisesti tarvittava jätehuoltopalvelu, kunnan on tehtävä jätteen haltijan kanssa sopimus, jonka kesto on enintään kolme vuotta kerrallaan.

33 §

Kunnan toissijainen jätehuoltopalvelu

Kunnan on järjestettävä muun kuin 32 §:ssä tarkoitetun jätteen jätehuolto, jos jätteen haltija tätä muun palvelutarjonnan puutteen vuoksi pyytää ja jäte laadultaan ja määrältään soveltuu kuljetettavaksi tai käsiteltäväksi kunnan jätehuoltojärjestelmässä (**kunnan toissijainen jätehuoltopalvelu**). Pyyntö voi jätteen haltijan puolesta esittää jätteen kuljettaja tai muu toimija osana tarjoamaansa jätehuoltopalvelua, kun pyyntö koskee jätteen käsittelyä.

Kunnan on oltava selvillä jätehuollon palvelutarjonnasta siinä laajuudessa kuin on välttämätöntä kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun tarpeen arvioimiseksi. Kunnan on huolehdittava arviointia koskevasta riittävästä tiedottamisesta toissijaista jätehuoltopalvelua käyttäville tai pyytäville toimijoille.

Jos kysymyksessä on jatkuvasti ja säännöllisesti tarvittava kunnan toissijainen jätehuoltopalvelu, kunnan on tehtävä jätteen haltijan tai muun 1 momentissa tarkoitetun toimijan kanssa sopimus, jonka kesto voi olla enintään kolme vuotta kerrallaan ja jonka osapuolet voivat irtisanoa sopimuksessa määritellyn irtisanomisaajan kuluttua.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa

42 §

Poikkeus velvollisuudesta luovuttaa jäte kunnan järjestämään jätehuoltoon

Kunta voi jätteen haltijan hakemuksesta päättää, että 32 §:n 1 momentin 2 ja 3 kohdassa tarkoitetun jätteen jätehuolto 41 §:n 1 momentista poiketen voidaan järjestää 4 luvun mukaisesti, jos näin järjestetty jätehuolto on perusteltua kiinteistön *muun* jätehuollon järjestämiseksi ja johtaa etusijajärjestyksen toimeenpanon kannalta parempaan lopputulokseen eikä siitä aiheudu vaaraa tai häittää ympäristölle eikä terveydelle. Päätös tehdään määräajaksi enintään viideksi vuodeksi.

44 §

Kirjanpito jätehuoltopalvelusta ja kuljettajan tiedonantovelvollisuus

Jos kunta tai 43 §:n mukainen yhtiö hoitaa tässä luvussa kunnan velvollisuudeksi säädetyn jätehuollon lisäksi muuta jätehuoltoa, se on eriteltävä kirjanpidossa ja siitä on laadittava tilikausittain erilliset laskelmat, jotka kuvaavat toiminnan taloudellista tulosta. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä laskelmaan sisällytettävistä tiedoista.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen laskelmien laatimisessa on soveltuvin osin noudatettava, mitä kirjanpitolaissa (1336/1997) säädetään tilinpäätöksestä. Tilintarkastajien on tarkastettava laskelmat osana kunnan tai yhtiön lakisääteistä tilintarkastusta. Laskel-

42 §

Poikkeus velvollisuudesta luovuttaa jäte kunnan järjestämään jätehuoltoon

Kunta voi jätteen haltijan hakemuksesta päättää, että 32 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun jätteen jätehuolto 41 §:n 1 momentista poiketen voidaan järjestää 4 luvun mukaisesti, jos *tämä on kokonaisuutena arvioiden* perusteltua kiinteistön jätehuollon järjestämiseksi ja johtaa etusijajärjestyksen toimeenpanon kannalta *vähintään yhtä hyvään* lopputulokseen eikä siitä aiheudu vaaraa tai häittää ympäristölle eikä terveydelle. Päätös tehdään määräajaksi enintään viideksi vuodeksi.

44 §

*Kirjanpito **kunnan jätehuoltopalveluista** ja kuljettajan tiedonantovelvollisuus*

Jos kunta tai 43 §:n mukainen yhtiö hoitaa kunnan velvollisuudeksi 32 §:ssä säädetyn jätehuollon lisäksi kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua tai muuta jätehuoltoa, tiedot mainittujen palvelujen liikevaihdosta ja taloudellisesta tuloksesta on eriteltävä kirjanpidossa ja palveluista on laadittava tilikausittain erilliset laskelmat. Tuloslaskelman liitteenä on esitettävä kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun liikevaihdon jakautuminen jätelajeittain ja jätteen käsittelymenetelmin.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen laskelmien laatimisessa on soveltuvin osin noudatettava, mitä kirjanpitolaissa (1336/1997) säädetään tilinpäätöksestä. Tilintarkastajien on tarkastettava laskelmat osana kunnan tai yhtiön lakisääteistä tilintarkastusta. Laskel-

mat on liitettävä kunnan tai yhtiön tilinpäätökseen. Ne on julkaistava ja oltava saatavilla tietoverkossa.

Jätteen kuljettajan on annettava vastaanottajalle tiedot jätteen alkuperästä riittävästi eriteltynä 1 momentissa tarkoitetun kirjanpidon toteuttamiseksi ja erillisen laskelman laatimiseksi, jos tämä kuljettaa kunnan tai kuntien omistaman yhtiön ylläpitämään käsitteeseen jätettä, jossa on sekä 32 tai 33 §:ssä tarkoitettua jätettä että muuta jätettä.

122 §

Tiedonsaantioikeus

Valvontaviranomaisella, ympäristöministeriöllä ja Suomen ympäristökeskuksella tai tämän määräämällä virkamiehellä tai viranhaltijalla on oikeus pyynnöstä saada tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten sekä elohopean vientikieltoasetuksen noudattamisen valvontaa ja lain täytäntöönpanoa varten:

mat on liitettävä kunnan tai yhtiön tilinpäätökseen. Ne on julkaistava ja oltava saatavilla yleisessä tietoverkossa.

Jätteen kuljettajan on annettava vastaanottajalle tarvittavat tiedot jätteen alkuperästä kirjanpidon toteuttamiseksi ja erillisten laskelmien laatimiseksi 1 momentissa tarkoitettulla tavalla. Tiedot on annettava jätteen alkuperän mukaan eriteltynä, jos kunnan jätehuoltopalveluina hoidettavia jätteitä kuljetetaan yhdessä. Tilintarkastuslain (1141/2015) mukaisesti hyväksytyn tilintarkastajan on annettava kunnalle tai 43 §:n mukaiselle yhtiölle tilinpäätöstä varten lausunto siitä, vastaavatko annetut tiedot jätteen kuljettajan kirjanpitoon 119 §:n 1 momentin nojalla sisällytetyt tiedot.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitettuihin laskelmiin sisällytettävistä tiedoista, 3 momentissa tarkoitetuista jätteen alkuperää koskevista tiedoista ja niiden toimittamisesta vastaanottajalle, hyväksytyn tilintarkastajan antamaan lausuntoon sisällytettävistä tiedoista sekä muista näihin rinnastettavista seikoista.

122 §

Tiedonsaantioikeus

Valvontaviranomaisella, ympäristöministeriöllä ja Suomen ympäristökeskuksella tai tämän määräämällä virkamiehellä tai viranhaltijalla on oikeus pyynnöstä saada tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten sekä elohopea-asetuksen noudattamisen valvontaa ja lain täytäntöönpanoa varten:

145 a §

Sidos- ja hankintayksiköitä koskevat erityiset säännökset

Poiketen siitä, mitä julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1397/2016) 15 §:n 1 momentissa ja 16 §:n 1 momentissa säädetään sidosyksiköihin ja hankintayksiköihin sovellettavista prosent-

timosuuksista ja euromääräisistä rajoituksista, kunnan jätehuollon toimialalla toimiviin sidosyksiköihin ja hankintayksiköihin sovellettava prosenttiosuus on 10 eikä niihin sovelleta 500 000 euron rajoitusta. Muutoin noudatetaan julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettua lakia.

147 §

Rangaistussäännökset

Joka muulla kuin 1 momentissa tarkoitettulla tavalla tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta:

18) tuo maahan, vie maasta tai siirtää Suomen alueen kautta jätettä tämän lain tai sen nojalla annetun säännöksen tai yksittäistapauksista koskevan määräyksen taikka jätteesiirtoasetuksen vastaisesti, lukuun ottamatta kuitenkin 131 §:n 2 momentin 8 ja 9 kohdassa säädettyjä laiminlyöntejä *taikka*

19) rikkoo elohopean vientikieltoasetuksen 1 artiklan mukaista jätteeksi katsottavan elohopean vientikieltoa tai 2 artiklan tai 3 artiklan 1 kohdan säännöksiä jätteen sijoittamisesta tai varastoinnista taikka laiminlyö 5 artiklan mukaisen jätteitä koskevien tietojen toimittamisvelvollisuuden,

on tuomittava, jollei teosta ole muualla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta, *jätelain rikkomisesta* sakkoon.

147 §

Rangaistussäännökset

Joka muulla kuin 1 momentissa tarkoitettulla tavalla tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta:

18) tuo maahan, vie maasta tai siirtää Suomen alueen kautta jätettä tämän lain tai sen nojalla annetun säännöksen tai yksittäistapauksista koskevan määräyksen taikka jätteesiirtoasetuksen vastaisesti, lukuun ottamatta kuitenkin 131 §:n 2 momentin 8 ja 9 kohdassa säädettyjä laiminlyöntejä,

19) rikkoo *elohopean-asetuksen 3 ja 4 artiklan* mukaista jätteeksi katsottavan elohopean *vienti- tai tuontirajoitusta* tai 8 artiklan 1 ja 2 kohdan kieltoja, jotka koskevat *uusia lisättyä elohopeaa sisältäviä tuotteita ja uusia valmistusprosesseja* tai 11 artiklan tai 13 artiklan 1 ja 3 kohdan säännöksiä jätteen sijoittamisesta tai varastoinnista taikka laiminlyö 8 artiklan 3 kohdan, 12 artiklan tai 14 artiklan mukaisen jätteitä koskevien tietojen toimittamisvelvollisuuden *taikka*

20) laiminlyö 44 §:n 3 momentin mukaisen *jätteen kuljettajan tiedonantovelvollisuuden*, on tuomittava, jollei teosta ole muualla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta, *jätelain rikkomisesta* sakkoon.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Kunta, joka on järjestänyt ennen tämän lain voimaantuloa voimassa olleiden säännösten nojalla vastuulleen kuuluneen muun kuin 32 §:n 1 momentissa tarkoitettun jätteen

Voimassa oleva laki

Ehdotus

kuljetuksen 36 §:n mukaisesti, voi jatkaa järjestelyä asianomaisen yhteisön tai yrityksen kanssa sopimuksen voimassaolon ajan, kuitenkin enintään kolmen vuoden ajan tämän lain voimaantulosta. Kunnan näin menetellessä asianomaista jätteen haltijaa eivät tuona aikana koske jätelain 28 §:ssä säädetyt velvollisuudet jätehuollon järjestämisessä.